

Online kennis delen en leren

Verkenning onder jonge agrariërs

Marijke Dijkshoorn-Dekker, Harry Kortstee, Houkje Adema

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Online kennis delen en leren

Verkenning onder jonge agrariërs

Marijke Dijkshoorn-Dekker, Harry Kortstee, Houkje Adema

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Economic Research op verzoek van en gesubsidieerd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) in het kader van Beleidsondersteunend Onderzoek (BO), thema Biodiversiteit in de kringlooplandbouw (projectnummer BO-43-104-003).

Wageningen Economic Research
Wageningen, april, 2022

RAPPORT
2022-041
ISBN 978-94-6447-198-4

Dijkshoorn-Dekker, Marijke, Harry Kortstee, Houkje Adema, 2022. *Online kennis delen en leren; Verkenning onder jonge agrariërs*. Wageningen, Wageningen Economic Research, Rapport 2022-041. 38 blz.; 6 fig.; 0 tab.; 7 ref.

In dit onderzoek is verkend wat de mogelijke opties zijn voor het in gang zetten van meer online praktijknetwerken, aansluitend bij jonge (toekomstige) boeren (next generation). Ook is bestudeerd wat de meest kansrijke elementen zijn voor online platforms die de interactie tussen praktijk (zoals boeren en tuinders onderling) en wetenschappers en praktijk versterken op het gebied van kennisdeling en leren. Daarbij is vooral gekeken naar de interesse voor online praktijknetwerken en online kennisuitwisseling, de informatiebehoefte, hoe een online praktijknetwerk eruit zou moeten zien, wat een geschikte manier van online uitwisselen is en waar dit aan zou moeten voldoen.

This research explored the possible options for initiating more online practical networks, in line with young current and future farmers (next generation). It also studied the most promising elements for online platforms that strengthen the interaction between the practical field (such as farmers and horticulturists) and between scientists and the practical field in terms of knowledge sharing and learning. The main focus is on the interest in online practical networks and online knowledge exchange, the need for information, what an online practical network should look like, what a suitable way of online exchange is and what requirements it should meet.

Trefwoorden: online, netwerken, leren, kennisuitwisseling, ondernemers, biodiversiteit

Dit rapport is gratis te downloaden op <https://doi.org/10.18174/568270> of op www.wur.nl/economic-research (onder Wageningen Economic Research publicaties).

© 2022 Wageningen Economic Research
Postbus 29703, 2502 LS Den Haag, T 070 335 83 30, E communications.ssg@wur.nl,
www.wur.nl/economic-research. Wageningen Economic Research is onderdeel van Wageningen University & Research.

Dit werk valt onder een Creative Commons Naamsvermelding-Niet Commercieel 4.0 Internationaal-licentie.

© Wageningen Economic Research, onderdeel van Stichting Wageningen Research, 2022
De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven en afgeleide werken maken. Materiaal van derden waarvan in het werk gebruik is gemaakt en waarop intellectuele eigendomsrechten berusten, mogen niet zonder voorafgaande toestemming van derden gebruikt worden. De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk. De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.

Wageningen Economic Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Wageningen Economic Research is ISO 9001:2015 gecertificeerd.

Wageningen Economic Research Rapport 2022-041 | Projectcode 2282700533

Foto omslag: Shutterstock

Inhoud

Samenvatting	5
Summary	7
1 Inleiding	9
2 Interviews	11
2.1 Aanpak	11
2.2 Resultaten	11
3 Deskstudie	13
3.1 Aanpak	13
3.2 Resultaten	13
4 Enquête	15
4.1 Aanpak	15
4.2 Resultaten (gedeeltelijk) online praktijknetwerken	16
4.3 Resultaten opties voor online uitwisseling van kennis	19
5 Conclusies en aanbevelingen	21
Bronnen en literatuur	23
Bijlage 1 Interviews met jonge agrariërs	24
Bijlage 2 Deskstudie: mogelijke opties voor online kennisdelen en leren	26
Bijlage 3 Survey resultaten	29

Samenvatting

Blijven innoveren is van belang om de biodiversiteit in de kringlooplandbouw te herstellen. Dit geldt niet alleen voor de landbouwsector als geheel, maar ook voor de keten, het gebied en de individuele ondernemer. Belangrijk is dat kennis wordt gedeeld, er onderling wordt geleerd en er nieuwe netwerken ontstaan, zodat er meer kennis op het boerenerf landt. Wetenschappelijke kennis vindt niet altijd vanzelf haar weg naar de ondernemer en in de praktijk opgedane kennis wordt niet vanzelfsprekend meer onder collega-ondernemers gedeeld. In dit kader heeft het ministerie van LNV aan Wageningen Economic Research gevraagd te verkennen wat de mogelijke opties zijn voor het in gang zetten van meer online praktijknetwerken, aansluitend bij jonge (toekomstige) boeren (next generation). Daarnaast is gevraagd wat de meest kansrijke elementen zijn voor online platforms, die de interactie tussen praktijk (zoals boeren en tuinder) onderling en wetenschappers en praktijk versterken op het gebied van kennisdeling en leren. Uit het verkennend onderzoek komen de onderstaande conclusies en aanbevelingen naar voren.

Interesse voor online praktijknetwerken en kennisuitwisseling

Jonge agrariërs zijn zowel geïnteresseerd in (gedeeltelijk) online praktijknetwerken als online uitwisseling van kennis en informatie via een platform. Zij benoemen meerdere redenen vóór deelname dan tegen. De redenen zijn voornamelijk inhoudelijk van aard: het opdoen van kennis, het leren van elkaar, de bedrijfsvoering verbeteren et cetera. Jonge agrariërs zijn echter nog terughoudend in het aangeven of ze daadwerkelijk gaan deelnemen.

Informatiebehoefte vooral op inhoud

Het soort informatie die jonge agrariërs willen uitwisselen in (gedeeltelijk) online praktijknetwerken en in een online uitwisseling van kennis en informatie via een bestaand platform is vergelijkbaar: in beide gevallen gaat het vooral om ervaringen, ideeën, tips & tricks en onderzoeksresultaten. In (gedeeltelijk) online praktijknetwerken geeft de meerderheid ook bedrijfsdata als informatiesoort om uit te wisselen, maar in online manieren van uitwisselen is dit minder dan de helft.

Kleine fysieke praktijknetwerken aangevuld met online meetings

Voor (gedeeltelijk) online praktijknetwerken geldt dat jongeren overwegend fysiek bijeen willen komen met een aanvulling in de vorm van online meetings; de huidige coronasituatie kan hierop van invloed zijn geweest. Volgens het grootste deel van de jonge agrariërs bestaat de gewenste groepsgrootte van (gedeeltelijk) online praktijknetwerk uit 5 tot 15 personen, waaronder agrariërs uit dezelfde sector, adviseurs en onderzoekers. Adviseurs worden vaak genoemd als mogelijke initiator van deze netwerken.

Voorkeur afgeschermd omgeving bij online kennisuitwisseling

Jonge agrariërs geven aan verschillende kanalen of media geschikt te vinden voor online uitwisseling, zoals een website of een mobiele app. Er is geen sterke voorkeur voor de manier waarop de uitwisseling plaatsvindt (discussieforum, chat- of berichtgroep, online marktplaats voor vragen) en of dit op een bestaand of nieuw kanaal is. Wel is er een duidelijke voorkeur voor geheel of deels afgeschermd uitwisseling.

Verskillende factoren maken online deelname interessant

De volgende factoren kunnen online uitwisselen van kennis en informatie interessant maken voor jonge agrariërs: het actief meedenken over praktische problemen, het gebruik van huisregels, de mogelijkheid om te reageren op berichten en de aanwezigheid van een moderator.

Aanbevelingen voor vervolg

Verskillende ingrediënten zijn benoemd waar een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk aan zou moeten voldoen. Dit geldt ook voor online kennisuitwisseling gekoppeld aan een nieuw of bestaand platform. Echter, potentiële opvolgers of (deel)eigenaars van melkvee- en/of akkerbouwbedrijven tussen de 20 en 35 jaar zijn nog terughoudend in het aangeven of ze daadwerkelijk gaan deelnemen aan zo'n praktijknetwerk of online kennisuitwisseling.

Het inzichtelijk maken wat een online praktijknetwerk en een online kennisuitwisseling concreet inhoudt, zou deelname onder jonge agrariërs kunnen stimuleren. De overheid zou hier een rol in kunnen spelen, bijvoorbeeld door bestaande platforms actiever te laten inzetten op kennisuitwisseling en leren onder jonge agrariërs, zoals NAJK en Groen Kennisnet (GKN). Hierbij moet worden opgemerkt dat deze sites niet in de top 5 benoemd worden door jongeren als 'meest bezocht'. Er zal dus ook geïnvesteerd moeten worden in de communicatie bij de introductie van een online praktijknetwerk of online kennisuitwisseling, gekoppeld aan bestaande of nieuwe platforms. Het opzetten van meer (gedeeltelijk) online praktijknetwerken door adviseurs kan aangejaagd worden door subsidies in te zetten.

Sociale media kennen vele vormen. De ontwikkeling in technologie zorgt ervoor dat deze vormen blijven veranderen. Uit dit onderzoek is gebleken dat voor de jonge agrariër een diversiteit aan vormen interessant is. Het is dus belangrijk om gaandeweg te blijven monitoren welke vormen het meest interessant zijn voor deze doelgroep.

Summary

Continued innovation is important for the restoration of biodiversity in circular agriculture. This applies not only to the agricultural sector as a whole, but also to the chain, the region, and the individual entrepreneur. It is important that knowledge is shared, that people learn from each other, and that new networks are created so that more knowledge can be applied on the farm. Scientific knowledge does not always automatically find its way to the entrepreneur, and knowledge gained in practice is no longer automatically shared among fellow entrepreneurs. In this respect, the Dutch Ministry of Agriculture, Nature and Food Quality asked Wageningen Economic Research to explore the possible options for initiating more online practical networks, in line with young current and future farmers (next generation). They also asked what the most promising elements are for online platforms that strengthen the interaction between the practical field (such as farmers and horticulturists) and between scientists and the practical field in terms of knowledge sharing and learning. The following conclusions and recommendations can be made based on the exploratory study.

Interest in online practical networks and knowledge exchange

Young farmers are interested in both partially or fully online practical networks and in an online platform to exchange knowledge and information. They listed more reasons for participating than against. The reasons are mainly about content: gaining knowledge, learning from each other, improving operations, and so on. However, young farmers are still reluctant to say whether they will actually participate.

Information requirement mainly based on content

The type of information that young farmers want to exchange in partially or fully online practical networks and in an existing online platform to exchange knowledge and information is similar: in both cases, it is mainly about experiences, ideas, tips and tricks, and research results. The majority of people in partially or fully online practice networks also indicate business data as the type of information to be exchanged, but less than half do so in online modes of exchange.

Small physical practical networks supplemented by online meetings

In the case of partially or fully online practical networks, young people predominantly want to meet in person, supplemented by online meetings; the current coronavirus pandemic may have influenced this. According to the majority of young farmers, the desired group size of partially or fully online practical network is 5 to 15 people, including farmers from the same sector, advisors, and researchers. Advisors are often mentioned as possible initiators of these networks.

Preference for a protected environment for online knowledge exchange

Young farmers say they find various media or channels suitable for online exchange, such as a website or a mobile app. There is no strong preference as to how the exchange takes place (discussion forum, chat or message group, online marketplace for questions) and whether it is through an existing or new channel. However, there is a clear preference for fully or partially protected exchanges.

Several factors make online participation interesting

The following factors can make the online exchange of knowledge and information interesting for young farmers: the active involvement in practical problems, the use of house rules, the possibility to respond to messages, and the presence of a moderator.

Follow-up recommendations

Several components have been identified that a partially or fully online practical network should meet. This also applies to online knowledge exchange linked to a new or existing platform. However, potential successors or owners/co-owners of dairy and/or arable farms between the ages of 20 and 35 are still reluctant to indicate whether they will actually participate in such a practical network or online knowledge exchange.

Providing insight into what an online practice network and an online knowledge exchange actually entails could stimulate participation among young farmers. The government could play a role in this, for example, by allowing existing platforms to more actively promote knowledge exchange and learning among young farmers, such as NAJK and Groen Kennisnet (GKN). It should be noted that these sites are not named in the top 5 of "most visited" by young people. Investing in communication when introducing an online practical network or online knowledge exchange, linked to existing or new platforms, will therefore also be necessary. The creation of more partially or fully online practical networks by advisors can be stimulated by using subsidies.

Social media takes many forms. The development of technology ensures that these forms continue to change. This study has shown that young farmers are interested in a variety of forms. It is therefore important to keep monitoring which forms are the most interesting for this target group.

1 Inleiding

Biodiversiteit onder druk

In Nederland staan zowel in natuurgebieden als landbouwgebieden verschillende soorten planten en dieren onder druk (PBL 2016). De agrarische productie gaat in veel gebieden ten koste van natuur en biodiversiteit, met onder andere effect op de bodemstructuur, -vruchtbaarheid en -biodiversiteit, de waterkwaliteit, insecten en weide- en akkervogels. Echter, de landbouw kan ook bijdragen aan het herstel van de biodiversiteit (FAO 2019). De LNV visie 'Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden Nederland als koploper in kringlooplandbouw' (2018) onderschrijft dit.

Innoveren

Om de biodiversiteit te herstellen in de kringlooplandbouw is het als landbouwsector van belang te blijven innoveren, maar ook als keten, gebied en individuele ondernemer. Het gaat hierbij om het stimuleren, ondersteunen en versnellen van innovaties met betrekking tot biodiversiteit, die zullen bijdragen aan het realiseren van een veerkrachtig voedselsysteem en tevens aansluiten op Europese afspraken, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijnen en Natura 2000. De minister schrijft in haar Realisatie LNV Visie (2019) dat er uiteindelijk meer innovaties ondersteund moeten worden op het boerenerf. Deze omslag gaat niet vanzelf; hiervoor is samenwerking noodzakelijk binnen een sector en tussen sectoren, en tevens de benutting van de landelijke en internationale kennis plus de kennis die ontwikkeld is in de praktijk.

Bereik van kennis en innovatie

In de afgelopen jaren is er veel veranderd in het kennis- en innovatiesysteem. Dit geldt ook voor de rollen van de spelers in het agrodomein en de relaties onderling. Wetenschappelijke kennis vindt niet altijd vanzelf zijn weg naar de ondernemer en opgedane kennis in de praktijk wordt niet vanzelfsprekend meer onder collega-ondernemers gedeeld. Binnen de onderzoeksinstituten, zoals Wageningen Universiteit en Research (WUR), is veel kennis ontwikkeld op het gebied van biodiversiteit en wordt er voortdurend onderzoek naar gedaan. Tevens is al aardig wat praktijkkennis aanwezig in het veld, onder andere bij boeren en tuinders. Er zijn in de veeteelt en akkerbouw actieve netwerken bezig met het onderwerp Biodiversiteit zoals praktijknetwerken, masterclasses, GLB pilots, IBP living labs, de Green Deal Groen Onderwijs en het netwerk van collectieven (zie programmeringsstudie van Doorn et. al, 2019). Een deel van deze netwerken is gebonden aan een gebied. Daarnaast zijn er individuele boeren die experimenteren met biodiversiteit en die beschikken over waardevolle kennis. De uitdaging is kennis daadwerkelijk te laten valoriseren op het boerenerf door slimme verbindingen te slaan: zowel horizontaal (door het verbinden van aanwezige netwerken zodat ondernemers kennis kunnen uitwisselen en van elkaar kunnen leren) als verticaal (door wetenschappelijke kennis te verbinden met de praktijk). Hierdoor ontstaat er ook interactie tussen wetenschap en praktijk. Uiteindelijk zal dit kunnen leiden tot meer innovaties op het boerenerf. Dit alles sluit aan op de [missie MMIP A5 Biodiversiteit in de kringlooplandbouw](#).

Meer digitale netwerken

Uit een verkenning van Dijkshoorn en Kortstee (2020) blijkt onder andere dat er maar 20-40% van de boeren bereikt wordt via netwerken en dat 60-80% zelden het erf afkomt. Daarnaast wordt er aangegeven dat er behoefte is aan meer kennisuitwisseling tussen verschillende netwerken, ontmoetingen, nieuwe verbindingen slaan en geleerde lessen meer toegankelijk en bruikbaar maken voor een breder publiek. Buiten dat er veel kennis aanwezig is, sluit de kennis niet altijd goed aan en zijn er ook nog kennisleemtes te benoemen.

In de Nederlandse Digitaliseringsstrategie heeft het kabinet de ambitie onderbouwd dat Nederland de digitale koploper van Europa wordt. Een belangrijk aspect om hierin mee te nemen is de functie van jongeren. Jongeren maken veelvuldig gebruik van sociale media bij het delen van kennis. Het zou waardevol zijn om in een onderzoek te verkennen hoe jongerenetwerken (20-35 jaar) meer digitaal kunnen worden opgezet in het kader van het herstel van biodiversiteit binnen de kringlooplandbouw.

Doelstelling van het onderzoek

Het ministerie van LNV is op zoek naar bouwstenen die bijdragen aan het versterken van de interactie tussen wetenschap en praktijk (verticaal) en praktijk onderling (horizontaal). Dit met als doel dat kennis efficiënter wordt gedeeld, er onderling wordt geleerd en er nieuwe netwerken ontstaan zodat er meer kennis op het boerenerf belandt. Wageningen Economic Research is gevraagd om:

- Inzicht te geven in mogelijke opties voor het in gang zetten van meer online praktijknetwerken, aansluitend bij de next generation. Vragen die daarbij spelen zijn: waar hebben jongeren behoefte aan, waar moet een online netwerk in hun ogen aan voldoen?
- In kaart te brengen wat de meest kansrijke opties voor online platforms zijn die de interactie tussen praktijk (zoals boeren, tuinders onderling) en tussen wetenschappers en praktijk versterken op het gebied van kennisdeling en leren.

Deze publicatie beschrijft de aanpak en het resultaat van het onderzoek. Het onderzoek richt zich op jonge en toekomstige ondernemers in de melkveehouderij en de akkerbouw.

Globale aanpak

Voor het beantwoorden van de vragen hebben er in eerste instantie zes interviews plaatsgevonden met de doelgroep. Op basis van de interviews is een eerste indruk verkregen omtrent kansrijke opties voor kennis delen en leren van elkaar. Dit betreft zowel opties om bestaande platforms online te verbinden als het in gang zetten van meer (digitale) praktijknetwerken. Daarna is er een verkennende deskstudie uitgevoerd voor het zoeken naar kansrijke opties voor online platforms die kennis delen en leren mogelijk maken. Op basis van de interviews en de deskstudie is er een enquête opgesteld die uitgezet is onder jonge agrariërs voor een verkennend onderzoek.

2 Interviews

2.1 Aanpak

Eind 2020 vonden er zes interviews plaats met potentiële opvolgers of (deel)eigenaars van een akkerbouw- of melkveebedrijf tussen 23 en 31 jaar. Het interview ging over hun mening en ideeën betreffende kansrijke opties om online kennis uit te wisselen en te leren van elkaar. Dit betrof zowel kansrijke opties voor uitwisseling op een bestaand online platform als het in gang zetten van (meer online) praktijknetwerken. Voor de interviews is de volgende vragenlijst gehanteerd:

- Hoe wordt kennis gedeeld binnen het netwerk (huidig beeld en gewenst beeld)?
- Wat zijn de verschillende opties voor het online kennisdelen en leren van elkaar en waar zou dit aan moeten voldoen om er voor te zorgen dat potentiële opvolgers of (deel)eigenaars van een akkerbouw of melkveebedrijf hiervan gebruik gaan maken? En welk bestaand platform zou dit mogelijk moeten maken?
- Hoe ziet een praktijknetwerk er uit (huidig en gewenst beeld)?
- Wat stimuleert jonge (toekomstige) boeren om deel te nemen aan praktijknetwerken en wat zijn barrières om dit niet te doen?
- Welke praktijknetwerken zijn bekend?

Er zijn twee vrouwen en vier mannen geïnterviewd: vijf van hen zijn verbonden aan de melkveehouderijsector en één aan de akkerbouw. Het opleidingsniveau was HBO en hoger en de gemiddelde leeftijd was 26 jaar.

2.2 Resultaten

Huidige en gewenste manier van kennisdelen en leren

De geïnterviewden gaven aan vele manieren te gebruiken om kennis te delen met elkaar. Als voorbeelden zijn genoemd:

- Vakbladen zoals De Boerderij, Elite, Nieuwe Oogst, Veeteelt, Melkvee, LTO ledenblad en lokale bladen.
- Websites zoals o.a. melkweb.nl, boerenbusiness.nl, prikkebord.nl.
- Informatiebijeenkomsten van o.a. veevoederbedrijven of accountantskantoren/boekhouders.
- Via contact met familie en vrienden, zowel fysiek als via bijvoorbeeld WhatsApp.
- Andere sociale media (met name Facebook en Twitter).
- Studieclubjes (zoals PPP agro, Vruchtbare Kringloop Noord-Nederland).
- Vergaderingen van jongerenraden, commissies (AJK).

Minder vaak genoemd zijn de Kringloopwijzer, webinars, open dagen of beurzen en nieuwsbrieven. Om antwoorden te vinden op kennisvragen werd er door de geïnterviewden gebruik gemaakt van Google of van specialisten zoals voervertegenwoordigers, dierenartsen et cetera.

De gewenste manier van kennisdelen bleek voor alle geïnterviewden fysiek te zijn, met online aanvullingen zoals een forum op een website of webinars. Het kan zijn dat deze bevinding is beïnvloed door de coronasituatie.

Verschillende opties en aandachtspunten voor online kennisdelen

Op verschillende plaatsen vindt online interactie plaats. Dit is volgens de geïnterviewden al dan niet gekoppeld aan een bestaand online platform. Verschillende opties voor uitwisseling zijn benoemd zoals Whatsapp, koppeling met sociale media (bijvoorbeeld Facebook of Twitter) of een app op de mobiele telefoon. Een overzicht van alle benoemde opties met voor- en nadelen is weergegeven in Bijlage 1.

Geïnterviewden hebben ook aangegeven waar een optie voor online kennisdelen, verbonden aan een platform, aan moet voldoen. Zo werd onder andere benoemd dat het platform, waaraan een mogelijkheid tot

kennisdeling verbonden wordt, bekend moet zijn bij de doelgroep, onafhankelijk moet zijn van een commerciële partij en overzichtelijk moet worden ingericht (onder andere voor het vinden van relevante informatie, het verkrijgen van antwoorden, geplande webinars en aanwezige studiegroepen). Ook werd belang gehecht aan uitwisseling met experts en moet actieve participatie voor iedereen mogelijk zijn. De inhoud die gedeeld wordt moet in de taal van de agrariër geschreven staan en geschikt zijn voor toepassing in de praktijk. Onderwerpen die door de geïnterviewden als interessant beschouwd werden om over te lezen, waren:

- Manieren om de bedrijfsvoering of inkomsten verbeteren.
- Wisselende onderwerpen over economisch gewin en over intrinsieke motivatie.
- Bemesting of grond in de akkerbouw.
- Kruidenrijk grasland (en hoe dat verschilt per grondtype en bemesting).
- Financiële voordelen van biodiversiteit.
- Stappenplan (hoe start je met meer maatregelen richting biodiversiteit?).
- Een heldere definitie van biodiversiteit.
- Wie in mijn buurt is bezig met biodiversiteit (en kan ik vragen stellen)?

Twijfels over een optie voor online kennisdelen en leren, gekoppeld aan een platform, waren er ook. De geïnterviewden vroegen zich af of er wel genoeg diepgang bereikt kon worden om van elkaar te leren. Het is mogelijk dat het moeilijker is om online vertrouwen te creëren dan tijdens fysieke ontmoetingen.

Het in gang zetten van praktijknetwerken next generation

Geïnterviewden omschrijven het 'ideale' praktijknetwerk als een netwerk dat met name fysieke ontmoetingen kent en wordt aangevuld met digitale ontmoetingen, bijvoorbeeld via Teams, webinars of WhatsApp. De redenen om bij een praktijknetwerk aan te sluiten zijn met name gezelligheid en interesse, maar ook het opdoen van kennis, het leggen van nieuwe sociale contacten in de buurt, praktijkbegeleiding, het toepassen van onderzoeksmateriaal en het creëren van samenwerkingen. Er waren ook barrières om aan te sluiten bij praktijknetwerken. De belangrijkste waren het gebrek aan tijd (er is veel aanbod en je moet selectief zijn wat je wel en niet doet), onbekendheid (het ontbreken van overzicht wat er allemaal is) en desinteresse (wat betreft bepaalde onderwerpen).

Met betrekking tot het in gang zetten van meer praktijknetwerken werd door iedereen benoemd dat het hebben van uitsluitend online (digitale) netwerken geen optie is. Fysieke bijeenkomsten creëren meer vertrouwen en bijvoorbeeld excursies of bezoeken op elkaars bedrijf zijn niet online te organiseren. Andere aandachtspunten die genoemd werden, waren:

- Onafhankelijkheid van commerciële partijen.
- Balans in onderwerpen (milieu, technisch resultaat: bijvoorbeeld CO₂-eis halen voor melkstroom).
- Praktische relevantie en toepasbaarheid van onderwerpen.
- Bekendheid.
- Toegankelijkheid/laagdrempeligheid.
- Regiogebonden (niet te ver reizen).
- Het aanstellen van een begeleider en/of het betrekken van specialisten.
- Gelijkgestemden bij elkaar zetten (afhankelijk van het onderwerp dezelfde sector, dezelfde fase).
- Soms juist andere sectoren bij elkaar zetten, bijvoorbeeld akkerbouw en melkveehouderij om van elkaar te kunnen leren.
- Specifiek groepje boeren die achter de laptop wil (de meesten niet), praktijk trekt meer.

Ook werd genoemd dat nieuwe praktijknetwerken het best ontsloten kunnen worden via netwerken waar jonge boeren zelf bij aangesloten zijn, bijvoorbeeld het Agrarisch Jongeren Kontakt (AJK). De aandachtspunten voor specifiek online ontmoetingen van praktijknetwerken waren het creëren van vertrouwen door middel van fysieke ontmoetingen, voorafgaand aan online ontmoetingen, en een helder doel voor de online ontmoetingen.

3 Deskstudie

3.1 Aanpak

In de periode november 2020 tot juli 2021 is een beperkte deskstudie uitgevoerd. Via internet is gezocht naar platforms waarbij actief online kennis werd gedeeld tussen stakeholders, zoals ondernemers, wetenschappers, adviseurs en bedrijfsleven) en waar er van elkaar werd geleerd. Daarbij is er naar elementen van deze platforms gekeken die een toegevoegde waarde hebben om interactie tussen stakeholders te bewerkstelligen. Er is zowel binnen als buiten de agrarische sector gezocht, nationaal en internationaal. Zoektermen die gebruikt zijn waren bijvoorbeeld (kennis)platform, kennisdeling of kennisuitwisseling. Voor het vinden van voorbeelden binnen de sector is ook een combinatie met andere zoekwoorden gebruikt zoals biodiversiteit, landbouw en agri.

Naast een inventarisatie van kansrijke opties op bestaande platforms is er ook een verkenning uitgevoerd op sociale media. Hierbij zijn met name Facebook en LinkedIn meegenomen om te kijken welke groepen er bestaan voor het delen van kennis en leren. Vanwege de overvloed aan groepen op sociale media zijn hiervan alleen voorbeelden binnen de agrarische sector meegenomen. Zoekwoorden waren bijvoorbeeld: landbouw, biodiversiteit, kennisdeling, kringlooplandbouw en stadslandbouw. Voor de selectie is gekeken naar relevantie en het aantal leden of volgers van de groep.

Een overzicht van alle verzamelde kansrijke opties op het gebied van kennis delen en leren is weergegeven in een Excel-bestand (zie Bijlage 2). Van elke optie wordt de volgende informatie gegeven:

- Algemene informatie van website (type, doel, doelgroep).
- Informatie over gebruikers (aantal, type, leeftijd, binnen/buiten landbouw, aanwezigheid moderator).
- Uitwisselingselement (soort, doel, toegevoegde waarde, uitwisselingsfrequentie).
- Uitwisseling zelf (manier, soort info, type inhoud, wijze leren, wie).
- Toegankelijkheid (open/gesloten, website/app, regels, aangesloten bij netwerk, koppeling kennisbank, ordening).
- Link naar de site.

3.2 Resultaten

De inventarisatie van kansrijke opties voor het online kennisdelen en leren van elkaar is opgenomen in Bijlage 2. Uit deze inventarisatie is een aantal succesfactoren te destilleren. Deze succesfactoren zijn afgeleid van de platforms waarop een groot aantal deelnemers of bezoekers actief is en de frequentie van geplaatste berichten en reacties hoog is. Hieronder worden de succesfactoren benoemd en nader toegelicht.

Succesfactoren interactieve online elementen:

1. *Het gebruik van verschillende soorten informatie*
Bij veel van de platforms worden verschillende soorten informatie gedeeld zoals kennis, nieuws, ervaringen, ideeën, vragen/antwoorden, fun facts, foto's, filmpjes en evenementen.
2. *Actief en reactief meedenken/helpen: met real life of praktische problemen*
Een voorbeeld hiervan is de [Facebookgroep Koeien](#), waarin vaak vragen gesteld worden over runderen, bijvoorbeeld als iemand een probleem heeft met een koe of kalf op het melkveebedrijf. Hier komen snel en veel reacties op.
3. *Beloning voor het oplossen van vraagstukken*
Voorbeeld hiervan is [Innocentive](#), waarbij de beste oplossing geldelijk wordt beloond. Ook kan hierbij gedacht worden aan 'beloningen' in de vorm van likes of reacties, zoals op Facebookgroepen of LinkedIn-groepen het geval is.

4. *Sterke dragende partij*

Farmers Business Network (FBN) met 30.000 deelnemers is hier een voorbeeld van. FBN ondersteunt onder andere actief de community met activiteiten zoals actuele bloginformatie, forumdiscussies, educatiebijeenkomsten en een marktplaats voor producten (<https://www.fbn.com/community>).

5. *Gebruik van spelregels voor deelname*

Voor Facebook Koeien geldt bijvoorbeeld dat men lid moet worden om de berichten te kunnen zien. Advertenties zijn verboden. Het plaatsen van berichten is vrij, maar maximaal gemiddeld één per dag. Leden mogen elkaars berichten niet gebruiken buiten de groep, tenzij er toestemming is van degene die het geplaatst heeft.

6. *Actief geleid*

Een voorbeeld hiervan is het Kennisnetwerk Informatie en Archief (KIA). Onderdelen hiervan, de zogenoemde platforms, zijn thema-gerichte samenwerkingsruimten voor informatie- en archief-professionals. men kan er kennis uitwisselen, elkaar ideeën voorleggen, discussiëren en bijdragen aan innovatie. Experts uit de sector hebben zich gecommitteerd om de kennisplatforms, als aanjager, tot bloei te brengen.

7. *Informatie op basis van locatie en interesses*

Een voorbeeld hiervan is Aqfuse, waarbij men op basis van locatie en ingevulde interesses berichten te zien krijgt. Ook het KIA, waar groepen gevolgd kunnen worden die interessant zijn, is hier een voorbeeld van.

8. *Laagdrempelig en/of vertrouwen scheppend*

Om mee te kunnen doen aan discussies, berichten te kunnen plaatsen et cetera moet men vaak inloggen of lid worden zoals bij boeren.nu, prikkebord.nl en KIA. Bij sommige platforms moet standaard ingelogd worden voor er iets te zien is, zoals bij Organic farm knowledge (voor intranet), Innocentive, Knowledge platform security & rule of law (<https://www.kpsrl.org/become-involved>).

4 Enquête

4.1 Aanpak

Eind oktober/begin november 2021 is een verkennende enquête uitgezet om de bevindingen van het vooronderzoek te toetsen bij de doelgroep. Deze verkennende enquête was specifiek gericht op potentiële opvolgers of (deel)eigenaars van melkvee- en/of akkerbouwbedrijven tussen de 20 en 35 jaar. De enquête is op een drietal manieren verspreid: via een mailinglijst van akkerbouwers en melkveehouders van Geelen Consultancy, de nieuwsbrief van het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK) en berichten aan persoonlijke contacten binnen de doelgroep met het verzoek de enquête verder te delen met andere jonge agrariërs. Het doel was rond de 100 ingevulde enquêtes te hebben.

De opzet van de enquête

In de ontwikkeling van de enquête zijn de bevindingen van de zes interviews en de verkennende deskstudie leidend geweest (zie hoofdstuk 2 en 3). Daarnaast is er een maximale invultijd van 15 minuten voor de enquête gehanteerd om de uitval van respondenten tijdens het invullen van de enquête zo laag mogelijk te houden. Dit betekende wel dat er een limiet was aan het aantal vragen dat meegenomen kon worden.

De enquête bestond uit twee hoofdonderdelen. Het eerste onderdeel was gericht op mogelijke opties voor het in gang zetten van (gedeeltelijk) online praktijknetwerken voor jonge agrariërs. Hierbij werd de volgende definitie van een online praktijknetwerk gehanteerd:

"Een online netwerk tussen agrariërs onderling en agrariërs en experts (zoals adviseurs of onderzoekers) om kennis of informatie uit te wisselen, over problemen te sparren, samen met anderen te innoveren en/of onderzoek te doen (afgeleid van Toa et al. 2019)."

Het eerste onderdeel bevatte vragen over hoe een online praktijknetwerk er in de ogen van jonge agrariërs uit zou moeten zien en hun interesse om aan een dergelijk praktijknetwerk deel te nemen. Het tweede onderdeel ging over kansrijke mogelijkheden voor het online uitwisselen van kennis. Er werden vragen gesteld over wat een geschikte manier zou zijn voor online uitwisseling en waar dit aan zou moeten voldoen. Daarnaast werd ook de interesse van jonge agrariërs gepeild om aan online manieren van uitwisselen deel te nemen.

Beschrijving van de steekproef

In totaal hebben 98 jonge potentiële opvolgers of (deel)eigenaars van een akkerbouw- of melkveebedrijf de enquête volledig ingevuld. Deze steekproef heeft de volgende kenmerken:

- De gemiddelde leeftijd van de respondenten was 27 jaar. Hiervan waren er 35 respondenten tussen de 20-24 jaar oud, 32 tussen de 25-29 jaar oud en 31 tussen de 30-35 jaar oud.
- 78% van de respondenten is man, tegenover 22% vrouw.
- Van de 98 respondenten waren er 71 potentiële opvolgers of (deel)eigenaren van melkveehouderijen en 30 mogelijke opvolgers van akkerbouwbedrijven.¹
- Respondenten waren vaak aangesloten bij één of meerdere praktijknetwerken zoals NAJK, studiegroepen, Land- en Tuinbouw Organisatie (LTO) of studieverenigingen.
- Het gemiddelde opleidingsniveau was hoog: 90% van de respondenten is bezig met een HBO- of universitaire opleiding of heeft deze al afgerond.

De data zijn verzameld tijdens de coronacrisis. We kunnen daarom aannemen dat de pandemie invloed heeft gehad op de antwoorden van de respondenten. Om dit effect mee te nemen is er een vraag over de invloed van corona in de vragenlijst opgenomen. In de volgende hoofdstukken wordt er naar de respondenten in de steekproef verwezen als 'jonge agrariërs'.

¹ 3 respondenten gaven aan van zowel een akkerbouwbedrijf als melkveehouderij potentieel opvolger te zijn.

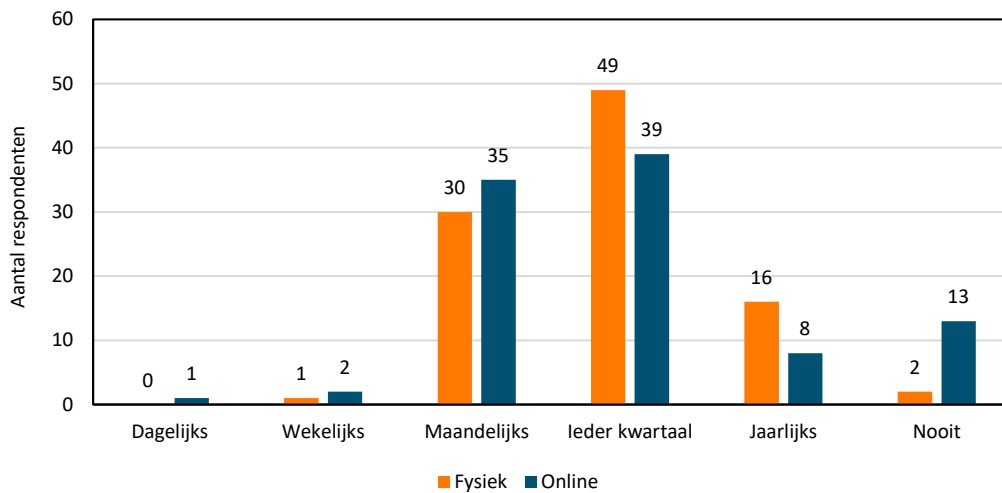
Bij de data-analyse van de enquête is gebleken dat leeftijdscategorieën of bedrijfstype (melkvee of akkerbouw) geen of weinig verschil laten zien. Onderscheid hierin is daarom niet meer meegenomen, tenzij dit expliciet wordt vermeld.

4.2 Resultaten (gedeeltelijk) online praktijknetwerken

Overwegend fysiek, gecombineerd met gedeeltelijk online

In de enquête is gevraagd naar de gewenste verhouding tussen online en fysieke ontmoetingen, hoe vaak deze ontmoetingen moeten plaatsvinden en hoe jonge agrariërs online het liefst bijeen willen komen.

Gemiddeld geven de jonge agrariërs aan dat praktijknetwerken voor 64% uit fysieke ontmoetingen en voor 34% uit online ontmoetingen moeten bestaan. Hierbij zegt de ruime meerderheid maandelijks of ieder kwartaal fysiek en online bijeen te willen komen (zie Figuur 1). Op de vraag of de coronapandemie invloed heeft gehad op hoe vaak de jonge agrariërs online of fysiek bij elkaar willen komen, geeft 17% aan meer fysieke ontmoetingen te willen en 31% meer online ontmoetingen. De overige 52% zegt dat de pandemie hierop geen invloed heeft gehad.

Figuur 1 De frequentie van bijeenkomen in een online en/of fysiek praktijknetwerk door jonge agrariërs

Specifiek voor de online ontmoetingen geeft 67% aan dat ze het liefst bijeenkomen via online meetings zoals Zoom of Teams. Andere gekozen opties zijn bijeenkomen in een online groep of chat (22%), op een online platform (20%), helemaal niet online bijeenkomen (12%) of anders (2%).

Uitwisseling op verschillende thema's

In de enquête zijn verschillende vragen opgenomen over welke kennis en informatie jonge agrariërs in een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk willen uitwisselen. Hierbij gaat het om het type uitgewisselde kennis en informatie, op welke thema's zij graag willen uitwisselen en waar deze uitgewisselde kennis of informatie aan moet voldoen.

Jonge agrariërs geven aan geïnteresseerd te zijn om ervaringen, ideeën, tips & tricks, onderzoeksresultaten en bedrijfsdata uit te wisselen in een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk. Op de vraag waar uitgewisselde kennis of informatie aan moet voldoen kwamen praktische toepasbaarheid, onafhankelijkheid, gerichtheid op de eigen sector en geschreven in de taal van de agrariër vaak naar voren. Op de vervolgvraag over wat dan werd gezien als onafhankelijke informatie werd vooral geantwoord dat de informatie moest komen van een partij zonder commercieel belang, onderzoeksinstituten of (onafhankelijke) adviseurs.

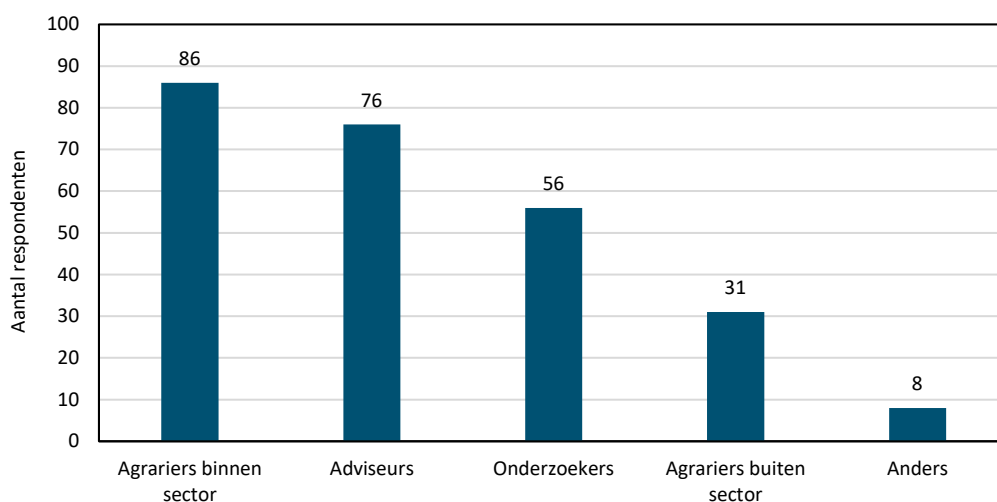
De thema's waar jonge agrariërs meer van willen weten zijn divers en verschillen per sector (akkerbouw en melkvee). Jonge potentiële opvolgers of (deel)eigenaars van akkerbouwbedrijven geven vaak aan dat ze willen uitwisselen op de thema's teeltoptimalisatie, bodemkwaliteit, grondgebruik en bemesting, wet- en regelgeving en plant- en/of diergezondheid. Voor potentiële opvolgers of (deel)eigenaars van melkveehouderijen zijn deze thema's voeroptimalisatie, grondgebruik en bemesting, wet- en regelgeving, plant- en of diergezondheid en bodemkwaliteit.

Gewenste groeps grootte en samenstelling

Verschillende vragen zijn gesteld over de samenstelling van een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk, namelijk hoe groot de groep moet zijn, met wie jonge agrariërs daarbij graag kennis of informatie uitwisselen en wie een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk zou moeten opzetten.

Bij de vraag uit hoeveel personen een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk moet bestaan, noemt 64% van de jonge agrariërs een aantal personen tussen de 5 en 15. Van de overige 36% noemt 15% een aantal tussen de 16 en 30 personen en 15% een aantal groter dan 30.

Bijna alle jonge agrariërs willen met agrariërs binnen de eigen sector uitwisselen. De meerderheid wil ook met adviseurs en onderzoekers uitwisselen in een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk. Minder agrariërs geven aan te willen uitwisselen met agrariërs buiten de sector (Figuur 2).

Figuur 2 Voorkeur van uitwisseling van kennis of informatie in een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk door jonge agrariërs

Op de vraag wie (gedeeltelijk) online praktijknetwerken zouden moeten opzetten, wordt door 46% van de jonge agrariërs adviseurs genoemd, zoals adviesbureaus, accountants en voer- of teeladviseurs. Daarnaast worden belangenbehartigingspartijen, zoals LTO en NAJK, door 37% van de jonge agrariërs aangegeven als partijen die dit netwerk kunnen opzetten.

Deelname aan (gedeeltelijk) online praktijknetwerk

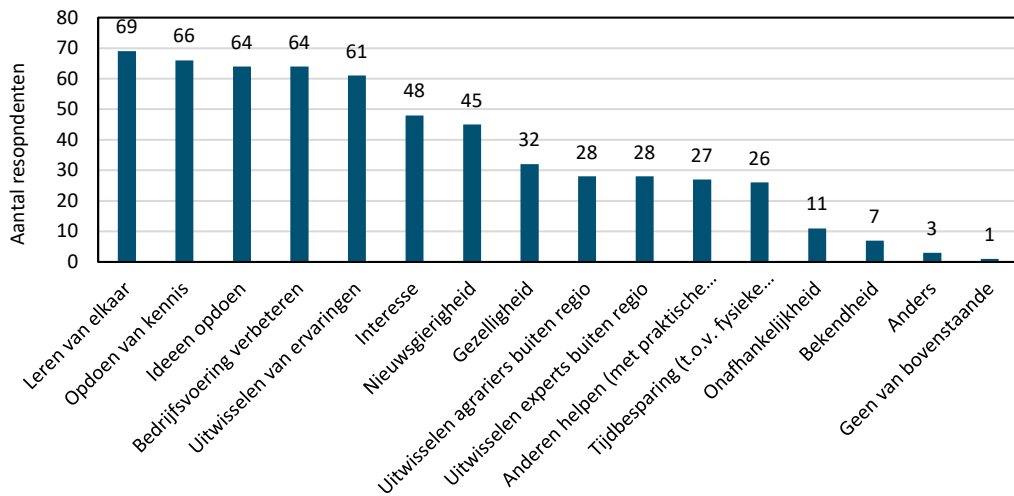
Verschillende vragen zijn gesteld om interesse en intentie te peilen om deel te nemen aan (gedeeltelijk) online praktijknetwerken.

Redenen en barrières

Respondenten geven meer redenen vóór dan tegen om aan te sluiten bij (gedeeltelijk) online praktijknetwerken.² De meest genoemde redenen zijn inhoudelijk: leren van elkaar, het opdoen van kennis,

² Hier moet wel gezegd worden dat er voor redenen ook meer antwoordopties waren dan voor barrières: 16 tegenover 9. Desondanks koos de ruime meerderheid (> 62%) voor 5 van de redenen voor deelname, terwijl bij de barrières geen enkele barrière door meer dan de helft van de jonge agrariërs werd gekozen.

het opdoen van ideeën, de bedrijfsvoering verbeteren, het uitwisselen van ervaringen, interesse en nieuwsgierigheid (Figuur 3). Niet-inhoudelijke redenen, zoals gezelligheid en tijdsbesparing (vanwege een deel online), worden minder vaak genoemd.

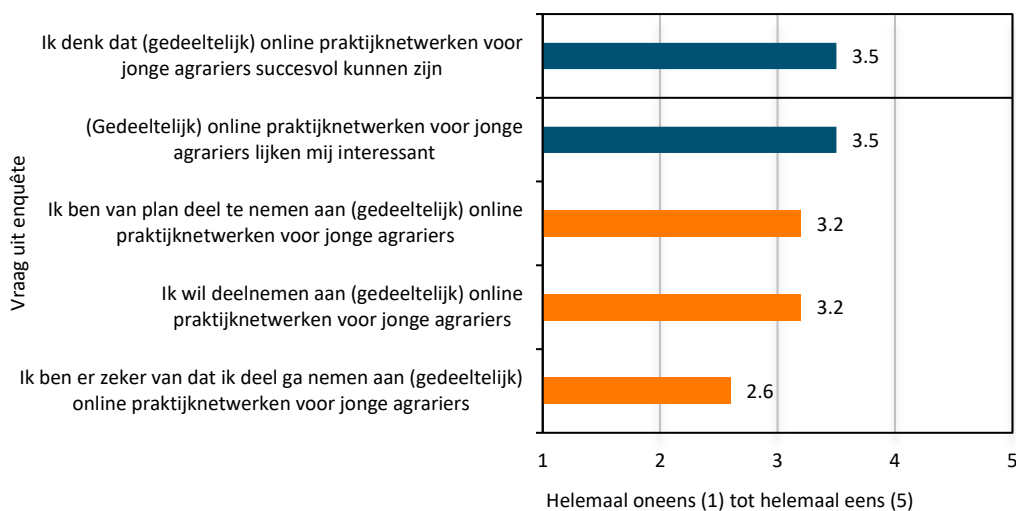

Figuur 3 Redenen voor jonge agrariërs om aan te sluiten bij een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk

De meest genoemde barrières voor het aansluiten bij (gedeeltelijk) online praktijknetwerken zijn: weinig diepgang, de tijd die het kost, onbekendheid of gebrek aan onafhankelijkheid. Op de vraag hoe de barrières verlaagd kunnen worden noemden jonge agrariërs het beperken van tijd en kosten, het van tevoren helder communiceren over het doel, het onderwerp en de eventuele sprekers, het zorgen voor fysieke bijeenkomsten, aansluiting van de inhoud bij de boer door praktische toepasbaarheid en onafhankelijkheid van de kennis of informatie en genoeg diepgang, impact en kwaliteit.

Interesse in deelname

Jonge agrariërs denken dat (gedeeltelijk) online praktijknetwerken voor jonge agrariërs succesvol kunnen zijn (M=3.5 op een schaal van 1 tot 5) en geven aan hier gemiddeld interesse in te hebben (M=3.5 op een schaal van 1 tot 5) (Figuur 4). De jonge agrariërs zijn terughoudender als er gevraagd wordt of ze de wil of het plan hebben deel te nemen aan (gedeeltelijk) online praktijknetwerken (M=3.2). Ze lijken er bovendien niet zeker van te zijn deel te willen nemen aan (gedeeltelijk) online praktijknetwerken (M=2.6).

Figuur 4 Interesse in deelname van jonge agrariërs in (gedeeltelijk) online praktijknetwerken op een schaal van 1 (helemaal oneens) tot 5 (helemaal eens)

4.3 Resultaten opties voor online uitwisseling van kennis

Geschiktheid en manier van online uitwisseling

Jonge agrariërs geven aan dat ze websites het meest geschikt vinden voor online uitwisseling (M=3.6 op een schaal van 1-5) gevolgd door een mobiele app (M=3.4) en sociale media (M=3.2). Of deze uitwisseling plaatsvindt via een bestaand of nieuw kanaal maakt 46% van de jonge agrariërs niet uit. Een kwart (25%) van de jonge agrariërs geeft aan dat dit het best via een bestaand kanaal kan tegenover 13% die hiervoor een nieuw kanaal zou opzetten. De overige 14% weet het niet.

Genoemde voorbeelden van bestaande kanalen waaraan de online uitwisseling gekoppeld zou kunnen worden zijn NAJK, boerderij.nl, melkvee.nl, nieuweoogst.nl, melkweb.nl, prikkebord.nl en bestaande sociale mediakanalen zoals Facebook of WhatsApp.

Er lijkt geen duidelijke voorkeur te zijn op welke manier uitgewisseld moet worden. Hoewel discussieforum en chat- of berichtgroep het hoogste scoren (M=3.1), scoren ook de online uitwisselplaats voor bedrijfsdata (M=2.9) en online marktplaats voor vragen (M=3.0) rond het midden van de schaal. Een vergelijkbare uitkomst is te zien bij de vraag naar de toegevoegde waarde van deze manieren ten opzichte van de huidige mogelijkheden die er al zijn: chat- of berichtgroep en online uitwisselplaats voor data.

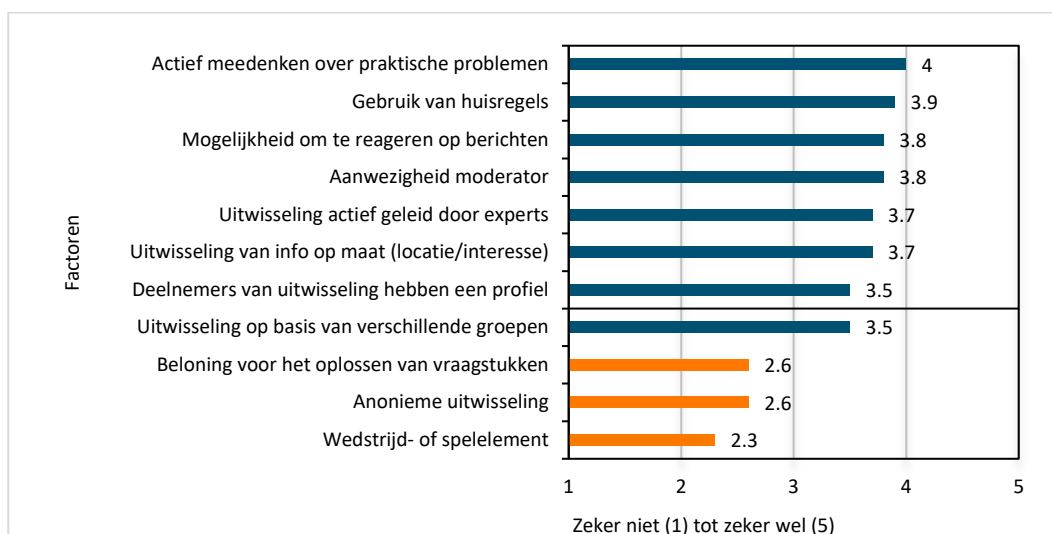
Uitwisseling van diverse soorten kennis in afgeschermd omgeving

De enquête ging ook in op de opzet van de online manieren van uitwisselen: wat voor soort kennis of informatie willen de jonge agrariërs online uitwisselen en moet de uitwisseling in open of gesloten kring plaatsvinden?

Jonge agrariërs geven aan geïnteresseerd te zijn om ervaringen, ideeën, tips & tricks, onderzoeksresultaten en nieuws online uit te wisselen. 48% van de jonge agrariërs is van mening dat deze uitwisseling afgeschermd moet zijn; toegang is alleen mogelijk door middel van inloggen. 35% zegt gedeeltelijk open; iedereen kan de uitwisseling zien, maar voor deelname aan de uitwisseling moet je inloggen. 8% wil dat de uitwisseling volledig open is, 5% kiest het antwoord 'anders' en 4% zegt dit niet te weten.

Factoren voor interessante uitwisseling

Verschillende factoren die online uitwisselen van kennis of informatie interessant kunnen maken zijn voorgelegd aan de jonge agrariërs. De vier factoren die uiteindelijk het hoogst scoren zijn: actief meedenken over praktische problemen, het gebruik van huisregels, de mogelijkheid om te reageren op berichten en de aanwezigheid van een moderator (Figuur 5). Factoren die laag (onder het midden op een schaal van 1 tot 5) scoren zijn: beloning voor het oplossen van vraagstukken, anonieme uitwisseling en een wedstrijd- of spelelement.

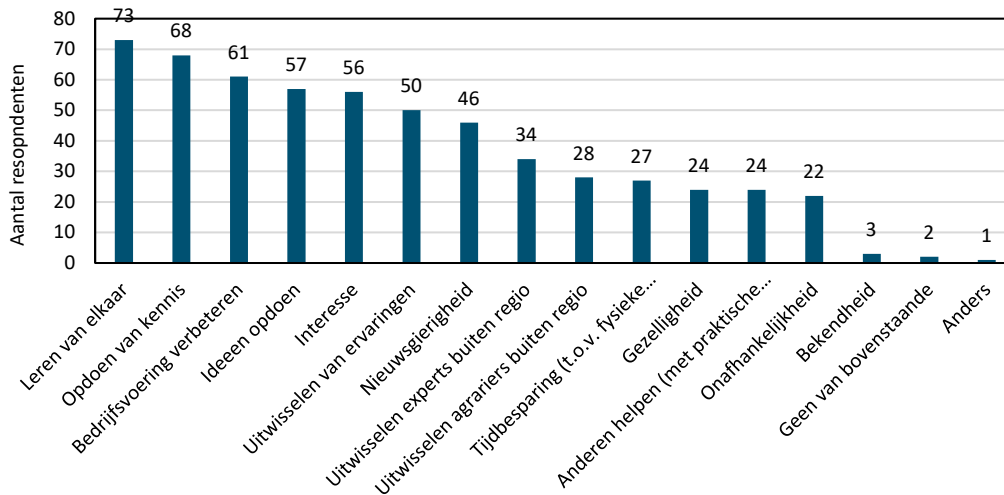

Figuur 5 Factoren die online uitwisselen interessant maken op een schaal van 1 (zeker niet) tot 5 (zeker wel)

Deelname aan online kennisuitwisseling

Redenen en barrières

Net zoals bij (gedeeltelijk) online praktijknetwerken noemen jonge agrariërs meer redenen voor online uitwisseling van kennis of informatie dan barrières. De meest genoemde redenen voor het online uitwisselen zijn, vergelijkbaar met (gedeeltelijk) online praktijknetwerken, inhoudelijk: leren van elkaar, het opdoen van kennis, het opdoen van ideeën, de bedrijfsvoering verbeteren, het uitwisselen van ervaringen, interesse en nieuwsgierigheid (Figuur 6). De meest genoemde barrières voor het aansluiten bij online manieren van uitwisselen zijn weinig diepgang, de tijd die het kost, onbekendheid of het gebrek aan onafhankelijkheid.

Figuur 6 Redenen voor jonge agrariërs om online kennis of informatie uit te wisselen

Interesse in deelname

Jonge agrariërs denken dat online manieren van uitwisselen voor jonge agrariërs succesvol kunnen zijn ($M=3.6$ op een schaal van 1 tot 5) en geven aan hier gemiddeld interesse in te hebben ($M=3.5$). Bij de vraag of ze van plan zijn deel te nemen, daalt dit getal naar iets boven het midden ($M=3.2$).

5 Conclusies en aanbevelingen

In dit onderzoek is verkend wat de mogelijke opties zijn voor het in gang zetten van meer online praktijknetwerken, aansluitend bij jonge (toekomstige) boeren (next generation). Daarnaast is gevraagd om de meest kansrijke elementen voor online platforms, die de interactie tussen praktijk (zoals boeren, tuinders onderling) en wetenschappers en praktijk te versterken op het gebied van kennisdeling en leren. Uit het verkennende onderzoek komen de onderstaande conclusies en aanbevelingen naar voren.

Interesse voor online praktijknetwerken en kennisuitwisseling

Jonge agrariërs zijn zowel geïnteresseerd in (gedeeltelijk) online praktijknetwerken als online uitwisseling van kennis en informatie via een platform. Zij benoemen meer redenen vóór deelname dan tegen. De redenen zijn voornamelijk inhoudelijk van aard (opdoen van kennis, leren van elkaar, bedrijfsvoering verbeteren et cetera). Jonge agrariërs zijn echter nog terughoudend in het aangeven of ze daadwerkelijk gaan deelnemen.

Informatiebehoefte vooral op inhoud

Het soort informatie dat jonge agrariërs wil uitwisselen in (gedeeltelijk) online praktijknetwerken en in een online uitwisseling via een bestaand platform is vergelijkbaar: in beide gevallen gaat het vooral om ervaringen, ideeën, tips & tricks en onderzoeksresultaten. In (gedeeltelijk) online praktijknetwerken geeft de meerderheid ook bedrijfsdata als informatiesoort om uit te wisselen, maar in online manieren van uitwisselen is dit minder dan de helft.

Kleine fysieke praktijknetwerken aangevuld met online meetings

Voor (gedeeltelijk) online praktijknetwerken geldt dat jongeren overwegend fysiek bijeen willen komen, met aanvulling in de vorm van online meetings. De huidige coronasituatie kan hierop van invloed zijn geweest. Volgens het grootste deel van de jonge agrariërs bestaat de gewenste groeps grootte van (gedeeltelijk) online praktijknetwerk uit 5 tot 15 personen, waaronder agrariërs uit dezelfde sector, adviseurs en onderzoekers. Adviseurs worden vaak genoemd als mogelijke initiators van deze netwerken.

Voorkeur afgeschermd omgeving bij online kennisuitwisseling

Jonge agrariërs geven aan verschillende kanalen of media geschikt te vinden voor online uitwisseling, zoals een website of een mobiele app. Er is geen sterke voorkeur voor de manier waarop de uitwisseling plaatsvindt (discussieforum, chat- of berichtgroep, online marktplaats voor vragen) en of dit op een bestaand of nieuw kanaal is. Wel is er een duidelijke voorkeur voor geheel of deels afgeschermd uitwisseling.

Verskillende factoren maken online deelname interessant

De volgende factoren kunnen het online uitwisselen van kennis en informatie interessant maken voor jonge agrariërs: het actief meedenken over praktische problemen, het gebruik van huisregels, de mogelijkheid om te reageren op berichten en de aanwezigheid van een moderator.

Aanbevelingen voor vervolg

Verskillende ingrediënten zijn benoemd waar een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk aan zou moeten voldoen. Dit geldt ook voor online kennisuitwisseling, gekoppeld aan een nieuw of bestaand platform. Echter, potentiële opvolgers of (deel)eigenaars van melkvee- en/of akkerbouwbedrijven tussen de 20 en 35 jaar zijn nog terughoudend in het aangeven of ze daadwerkelijk gaan deelnemen aan zo'n praktijknetwerk of online kennisuitwisseling.

Het inzichtelijk maken wat een online praktijknetwerk en een online kennisuitwisseling concreet inhoudt, zou deelname onder jonge agrariërs kunnen stimuleren. De overheid zou hier een rol in kunnen spelen, bijvoorbeeld door bestaande platforms actiever te laten inzetten op de kennisuitwisseling en leren onder jonge agrariërs, zoals NAJK en GKN. Hierbij moet worden opgemerkt dat deze sites niet in de Top 5 benoemd worden door jongeren als meest bezocht. Er zal dus ook geïnvesteerd moeten worden in communicatie bij de

introductie van een online praktijknetwerk of online kennisuitwisseling, gekoppeld aan bestaande of nieuwe platforms. Het opzetten van meer (gedeeltelijk) online praktijknetwerken door adviseurs kan aangejaagd worden door subsidies in te zetten.

Sociale media kennen vele vormen. De ontwikkeling in technologie zorgt ervoor dat vormen blijven veranderen. Uit dit onderzoek is gebleken dat een diversiteit aan vormen interessant is voor jonge agrariërs, het is dus belangrijk om te blijven monitoren welke vormen het meest interessant zijn onder deze doelgroep.

Bronnen en literatuur

- Bélanger, J., & Pilling, D. (Eds.). (2019). *The state of the world's biodiversity for food and agriculture*. FAO Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture Assessments. <http://www.fao.org/3/CA3129EN/CA3129EN.pdf>.
- Dijkshoorn-Dekker, M., & Kortstee, H. (2020). *Een breder bereik van kennis en innovatie: Kennisdeling en leren rond biodiversiteit binnen de kringlooplandbouw*. (Wageningen Economic Research rapport; No. 2020-063). Wageningen Economic Research. <https://doi.org/10.18174/528109>.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2018). *Visie Landbouw, Natuur en Voedsel: Waardevol en Verbonden*. Geraadpleegd op 15 februari 2022, van: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/beleidsnota-s/2018/09/08/visie-landbouw-natuur-en-voedsel-waardevol-en-verbonden>.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2019). *Realisatie Visie LNV: Op weg met nieuw perspectief*. Geraadpleegd op 15 februari 2022, van: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2019/06/17/realisatieplan-visie-lnv-op-weg-met-nieuw-perspectief>.
- Tao, H., Boll, J., Morris, T. F., Bullock, D. S., & Maxwell, B. D. (2019). Farmers' networks for farmer-centric collaborative research and extension. *Crops & Soils*, 52(5), 40-46. <https://farmersnetwork.wsu.edu/news/posts/2020/february/what-is-a-farmers-network/>.
- van Doorn, A., Schutt, J., Erisman, J. W., Kleijn, D., Melman, D., Sukkel, W., Migchels, G., Lotz, B., Westerik, J., Schmidt, A., Roessink, I., de Groot, A., Boonstra, F., Blijdorp, J., & Hilgen, P. (2019). *Herstel & benutten van biodiversiteit in de kringlooplandbouw: programmeringsstudie voor de kennis en innovatie agenda*. Wageningen University & Research. <https://edepot.wur.nl/514258>.
- van Egmond, P., Elzenga, H., Buitelaar, E., van Eerdt, M., Eskinasi, M., Franken, R., van Gaalen, F., Hanemaaijer, A., Hilbers, H., de Hollander, G., Nijland, H., Ritsema van Eck, J., Ros, J., Schilder, F., Spoon, M., Uitbeijerse, G., van der Wouden, R., Vonk, M., Vugteveen, P., Dirx, J. (2018). *Balans van de Leefomgeving 2018: Nederland duurzaam vernieuwen*. Planbureau voor de Leefomgeving. <https://edepot.wur.nl/459247>.

Bijlage 1 Interviews met jonge agrariërs

Tabel B1.1 Voorbeelden van huidige manier van kennisdelen

- Vakbladen, zoals De Boerderij, Elite, Nieuwe oogst, Veeteelt, Melkvee, LTO ledenblad en lokale bladen (Boer enzo).
- Websites zoals o.a. melkweb.nl, boerenbusiness.nl, prikkebord.nl.
- Informatiebijeenkomsten van o.a. veevoederbedrijven of boekhouders.
- Via contact met familie en vrienden, zowel fysiek als via bijvoorbeeld WhatsApp.
- Andere sociale media (met name Facebook en Twitter).
- Studieclubjes (zoals PPP agro, Vruchtbare Kringloop Noord-Nederland).
- Kringloopwijzer.
- Vergaderingen van jongerenraden, commissies (AJK).

Tabel B1.2 Opties voor kennisdelen en leren als onderdeel van een online platform met bijbehorende voor- en nadelen

Opties	Voordelen	Nadelen
Koppeling met sociale media (Facebook, Twitter)	<ul style="list-style-type: none"> - Makkelijk om even doorheen te scrollen - Steeds meer groepen waar onderling vragen gesteld worden (bijv. 'Koeien' op Facebook waar vragen worden gesteld, of 'Voederbieten boeren') - Laagdrempelig om foto's of vragen te delen - Snelle interactie (er wordt snel op vragen gereageerd) - Sommige groepen hebben eigen gedragsregels over adverteren, kritiek etc. 	<ul style="list-style-type: none"> - Afhankelijk van wat langskomt - Niet blijvend - Niet iedereen is even actief op sociale media - Minder inhoudelijke discussies - Weinig diepgang - Lastig voor langdurige interactie
Webinars	<ul style="list-style-type: none"> - Kost weinig (reis)tijd - Toegankelijk 	<ul style="list-style-type: none"> - Sneller door elkaar heen praten - Risico verbindingsproblemen - Verveelt snel (begin wel leuk, nu door corona niet meer)
Prikkebord.nl	<ul style="list-style-type: none"> - Divers aanbod berichten - Bekend onder boeren 	<ul style="list-style-type: none"> - Er worden ook veel frustraties geuit (niet alleen kennis) - Lastig zoeken naar oude onderwerpen/berichten - Betrouwbaarheid - Anonimiteit - Commerciële organisaties maken reclame door berichten te plaatsen - Niet overzichtelijk per onderwerp - Specifieke doelgroep (pessimisten)
Melkweb Friesland Campina	<ul style="list-style-type: none"> - Mogelijkheid voor informatie én interactie 	<ul style="list-style-type: none"> - Inloggen noodzakelijk
'Los' platform om in kleinere groepen informatie uit te wisselen	<ul style="list-style-type: none"> - Aanvulling op uitwisseling voor praktijknetwerken 	<ul style="list-style-type: none"> - Toegevoegde waarde niet helemaal duidelijk t.o.v. mail
Andere websites (boerenbusiness, melkvee.nl)	<ul style="list-style-type: none"> - Mogelijkheid voor informatie én interactie 	<ul style="list-style-type: none"> - Mogelijkheid voor interactie (in de vorm van reacties op artikelen) wordt weinig gebruikt
App via mobiele telefoon	<ul style="list-style-type: none"> - Mobiele telefoon wordt veel gebruikt, met name onder jongeren. 	<ul style="list-style-type: none"> - Mobiel is een manier om snel even iets op te zoeken, waardoor het risico is om diepgang van leren en kennis delen te verliezen.

Opties	Voordelen	Nadelen
Whatsapp	- Snelle interactie	- Voor bestaande groepen (nummer niet aan onbekenden geven) - Vaak kortere berichten (minder inhoudelijk)
Studieclubs	- Creëren van meer diepgang - Mogelijkheid om (financiële) data door te spreken en van elkaar te leren - Gezellig/sociale interactie - Kan deels online - Mogelijkheid om overzicht van studieclubs aan te bieden op het platform - Eerlijkheid door het delen van data met elkaar - Direct toe te passen op het bedrijf	- Kost tijd - Lastig op te schalen - Financieel: wie betaalt het? - Onafhankelijkheid is twijfelachtig als het georganiseerd wordt door commerciële partijen
Wedstrijdelement (bijv. Maïs Challenge van LG Seeds)	- Kan werken als motivatie	- Niet iedereen vindt dit leuk
Bijeenkomsten door universiteit	- Wetenschappelijke (betrouwbare) kennis - Geen commerciële belangen	- Financieel (wie betaalt zoiets?)

Bijlage 2 Deskstudie: mogelijke opties voor online kennisdelen en leren

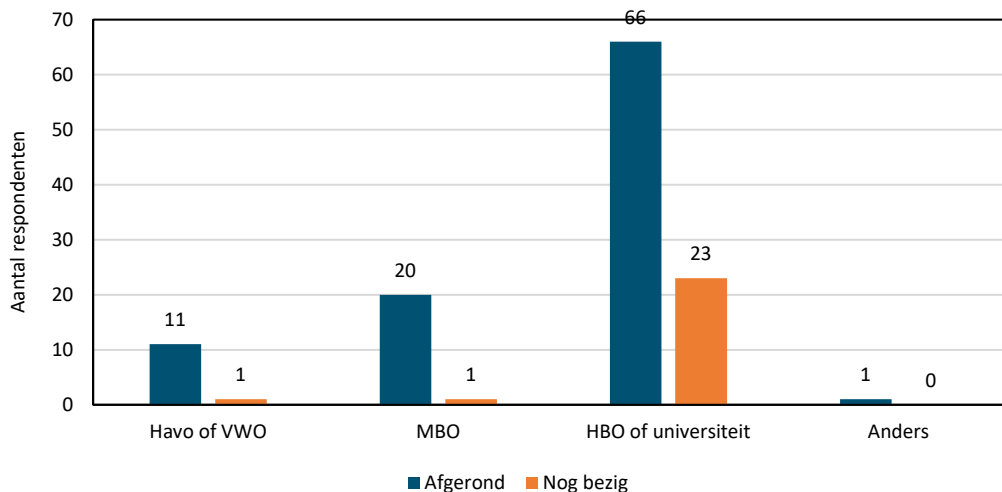
Algemeen Website					Gebruikers					Uitwisselings-element(en)				
Naam	Korte beschrijving (type, doel, doelgroep)	Type aanbieder	Opgericht in	Scope	Aantal gebruikers of leden	Type gebruikers	Leeftijdsgroep	Binnen of buiten de landbouw	Aanwezigheid moderator (?)	Soort uitwisselings-element	Voornaamste doel	Waarom trekt dit/ toegevoegde waarde?	Nadelen?	Uitwisselings-frequentie
Prikkebord	Discussie-forum voor melkvee-houders	?	?	Nederland	2000 leden	Met name melkvee-houders	Alle leeftijds-groepen (maar jongeren misschien meer actief)	Binnen	?	(Discussie) forum	Breed doel: discussiëren, uitwisselen van ervaringen, opinies, vragen, nieuws etc.	Dagelijkse en diverse uitwisseling in beschermde omgeving (met name melkvee-houders)	Onoverzichtelijk (geen onderwerp), lastig om berichten terug te vinden, niet alleen kennis maar ook frustraties worden geuit	>100 reacties en berichten per dag (sommige berichten >6000 weergaven)
"	"	"	"	"	"	"	"	"	"	Agenda	Evenementen aankaarten	Overzichtelijk-heid van rechten op de website	Lijkt vooral van één website te komen, dus misschien een beetje overbodig?	<1 bericht per maand
Boeren.nu	Discussie-forum voor boeren	?	?	Nederland	645 leden	Boeren?	Alle leeftijds-groepen (maar jongeren misschien meer actief)	Binnen	?	(Discussie)forum	Breed doel: discussiëren, uitwisselen van ervaringen, opinies, vragen, nieuws etc.	Dagelijkse en diverse uitwisseling in beschermde omgeving (met name boeren)	Onoverzichtelijk (geen onderwerp), lastig om berichten terug te vinden, niet alleen kennis maar ook frustraties worden geuit	>100 reacties en berichten per dag (sommige berichten >20.000 weergaven)
Innocentive	Open innovatie-marktplaats voor het oplossen en aandragen van vraagstukken	Profit bedrijf	2005	Internationaal	zo'n 500.000 probleem-oplossers	Bedrijven en burgers	Alle leeftijds-groepen	Buiten	Ja	Innovatie-marktplaats	Oplossen van vraagstukken	Belonings-systeem, breed bereik van probleem-oplossers binnen en buiten sector, leuk om aan 'echte' bedrijfs-problemen mee te denken.	Toegankelijkheid om problemen in te sturen (kost veel geld), onzekerheid beloning	13 open challenges (met soms >500 reacties)
Joindata	Onafhankelijk dataplatform waarbij de boer regie krijgt over wie toegang heeft tot zijn bedrijfsdata	Non-profit cooperatie	?	Nederland	?	Met name boeren, maar ook accountants, overheid, leveranciers etc.	Alle leeftijds-groepen	Buiten	Ja	Data platform	Boer regie geven over wie toegang heeft tot zijn data	Overzichtelijk-heid (één platform voor alle bedrijfsdata), gemak, controle.	Niet direct duidelijk wat toegevoegde waarde is van data uitwisseling zelf.	?
Koelen	Facebook-groep over runderen, kalveren en stieren om inzet te delen en ideeën op te doen	Particulier	2009	Nederland	.35.000	Facebook-gebruikers, waarschijnlijk met name veehouders (of interesse daarin)	Alle leeftijds-groepen (maar jongeren meer actief)	Buiten	Ja	Facebook-groep	Inzet voor de runderen te delen met elkaar en ideeën op te doen	Dagelijkse en diverse uitwisseling in beschermde omgeving (alleen groepsleden).	Onoverzichtelijk (geen onderwerp), lastig om berichten terug te vinden	>100 reacties en berichten per dag (soms bijna 1000 likes per bericht)
Kennis-platform integratie & samenleving	Gratis delen van kennis over integratie en samenleving voor beleidsmakers, politici, maatschappelijke organisaties, migrantenorganisaties, bedrijfsleven	Overheid (ministerie sociale zaken)	2015 (?)	Nederland	?	beleidsmakers, politici, maatschappelijke organisaties, migrantenorganisaties, bedrijfsleven	(Jong) volwassenen (geen studenten)	Buiten	Geen mogelijkheid voor gebruiker om op het platform actief deel te nemen	Portaal met informatie, beschikbaar voor vragen per mail of telefoon	Eigen kennis, vergaarde kennis en kennis uit het werkveld toegankelijk te maken en actief (en gratis) te (laten) uitwisselen.	Gratis, vraaggestuurd systeem waar je met brede en specifieke vragen terecht kunt	Met name top-down approach: horizontaal leren lijkt niet echt aan de orde te zijn. Kosten van zo'n systeem zijn misschien vrij hoog	?
Kennis-netwerk informatie en archief	De ontmoetings-plaats voor vakgenoten in de wereld van informatie en archief	Ministerie OCW, KVAN, DEN, VNG, KNVI, RDDI en het Nationaal Archief	?	Nederland	?	Vakgenoten in de wereld van informatie en archief	Alle leeftijds-groepen	Buiten	Ja, stuurgroep KIA	Kennis-platform met uiteenlopende thema's	Het opbouwen van een sterk kennisnetwerk en het tackelen van praktische uitdagingen	Thema gericht, experts uit de sector hebben zich gecombineerd om de kennis-platforms als 'aanjager' tot bloei te brengen, bij berichten wordt duidelijk onderscheid gemaakt tussen een blog, agenda item, vraag, discussie, nieuws etc	?	Meerdere berichten per dag, <10 reacties per bericht
Biodiversiteit	Webportaal over biologische biodiversiteit. Doelstelling is het ontsluiten van een maximum aan informatie over biodiversiteit(sbeleid) in NL.	?	?	Nederland	?	?	?	Buiten	?	Forum	?	?	?	Eén (openbaar) bericht in 2011
Rabobank global farmers	Initiatief om boeren te helpen succesvolle plattelands-ondernemers te zijn.	Profit bedrijf		Internationaal	6400	Agrariërs	?	Binnen	?	Forum en ?	Het verbinden van agrarische ondernemers die bankieren bij Rabobank wereldwijd	?	?	190 discussies
Organic farm knowledge	The platform provides access to a wide range of tools and resources about organic farming that can help improve production. It also aims to serve as a virtual meeting place for cross-border learning.	Cooperation, funded by EU	2018	Internationaal	?	Boeren, wetenschappers, adviseurs	?	Binnen	?	Intranet (en reageren onder artikelen)	The platform promotes the exchange of knowledge among farmers, farm advisers, and scientists, with the aim of increasing productivity and quality in organic farming across Europe.	Redelijk overzichtelijke website, besloten kring voor intranet	Drempel toetreden tot groep (je kan niet zien hoe het eruit ziet voordat je deelneemt)	Intranet niet zichtbaar, weinig interactie op site
Knowledge platform security & rule of law	Het Platform heeft tot doel gezamenlijk innovatieve benaderingen te onderzoeken van opkomende uitdagingen op het gebied van veiligheid en rechtsstaat in fragiele en door conflicten getroffen contexten.	?	2012	International	?	Any civil society, academic, private, international or government organization, knowledge institution, network, or individual consultant active in the field of security and the rule of law	?	Buiten	Ja, secretariaat van 5 personen	Soort intranet	The Knowledge Platform Security & Rule of Law (the Platform) aims to jointly explore innovative approaches to emerging challenges in the field of security and rule of law in fragile and conflict affected contexts.	Delen in besloten kring, mogelijkheid om ideeën te pitchen en daar financiering voor aan te vragen	?	1026 netwerk publicaties
Opt-In	Opt-In is een verzameling cursussen en evenementen die erop gericht zijn plattelandsbewoners te helpen de middelen en vaardigheden te vinden die nodig zijn om hun inkomstgenererende opties te vergroten.	Cooperatie	?	Ierland	?	Plattelandsbewoners	?	Binnen en buiten	?	Cursuskalender	Op één plek brengen van cursussen die nuttig kunnen zijn voor plattelandsbewoner	Bundeling cursussen, mogelijkheid om cursussen te zoek op basis van regio en thema	Website ziet er niet echt professioneel uit (kan afschrikken misschien?)	?
Kennis-platform Flora, Fauna en Biodiversiteit	Kennis-platform Flora, Fauna en Biodiversiteit wil een overleg-structuur creëren tussen Nederlands-talige natuurlijeffhebers alsook professionelen.	Particulier?	2017	Nederland	175	Nederlandse natuurlijeffhebers en professionelen	?	Binnen en buiten	Ja	Facebook-groep	Interdisciplinair onderzoek, uitwisseling van gegevens, praktische zaken en innovaties ter sprake brengen, overzicht te houden van juiste wetenschappelijke kennis, sociaal contact stimuleren.	Tedereen die lid wordt vermeld even kort wie hij/zij is, verder weinig regels	Promotie van sociale evenementen moet eerst goedgekeurd worden bij de beheerders. Weinig activiteit binnen de groep lijkt het. Misschien is de groep iets te 'zakelijk' voor facebook?	Geen uitwisseling afgelopen maand

Algemeen Website					Gebruikers					Uitwisselings-element(en)				
Naam	Korte beschrijving (type, doel, doelgroep)	Type aanbieder	Opgericht in	Scope	Aantal gebruikers of leden	Type gebruikers	Leeftijdsgroep	Binnen of buiten de landbouw	Aanwezigheid moderator (?)	Soort uitwisselings-element	Voornaamste doel	Waarom trekt dit/ toegevoegde waarde?	Nadelen?	Uitwisselings-frequentie
Biodiversity professionals	Onze groep biedt professionals die werkzaam zijn in biodiversiteit en aanverwante vakgebieden de mogelijkheid om kennis, gedachten en meningen te delen en van elkaar te leren	?	2010	Internationaal	32,695	Professionals werkzaam in biodiversiteit en gerelateerde werkvelden	Geen specifieke leeftijdsgroep	Binnen en buiten?	Ja, met emailadres om hem te contacteren	Linked-In groep	Het delen van kennis, gedachten en opinies uit te wisselen en van elkaar leren			Niet zichtbaar
Biodiversity in a rapidly changing world	Gelinkt aan conferentie: de NCSE-conferentie zal zo'n 1000 wetenschap-pers, natuur-beschermers en beleids-makers samenbrengen om een strategie te ontwikkelen om een nieuwe Amerikaanse regering en anderen te begeleiden die zich inzetten voor het behoud van de biodiversiteit over de hele wereld.	NGO (Global council for science and development)	2008	Amerikaans/internationaal	7395	Weten-schappers, natuur-beschermers en beleidsmakers	Geen specifieke leeftijdsgroep	Binnen en buiten?	?	Linked-In groep	Uitwisseling voor, tijdens en na de conferentie onder bezoekers van deze conferentie	Onderwerpen worden aangekaart tijdens de conferentie, kan daarna over nagepraat worden in besloten groep	Na afloop van de conferentie misschien minder activiteit?	Niet zichtbaar
National Biodiversity Network	Het National Biodiversity Network is een ledenorganisatie die is gebouwd op principes van samenwerken en delen. De visie van het netwerk is dat: "Biologische gegevens die door het netwerk worden verzameld en openlijk worden gedeeld, van cruciaal belang zijn voor het leren en begrijpen van de biodiversiteit van het VK en van cruciaal belang voor alle besluitvorming over natuur en milieu."	?	2008	Engeland	4953	?	?	Binnen en buiten?	?	Linked-In groep	De prioriteit van het netwerk is om de nationale inzet voor het delen van biologische gegevens en informatie te vergroten. Hierdoor zullen we begrip van onze natuurlijke wereld bieden en die kennis effectief gebruiken om te onderwijzen en te informeren.	?		Niet zichtbaar
CEJA	CEJA is een forum voor dialoog tussen de volgende generatie boeren in Europa en belangrijke besluitvormers. Het hoofddoel is het bevorderen van een jongere en meer innovatieve landbouwsector in de EU-27 en het creëren van goede arbeids- en levensomstandigheden voor jonge mensen die in de landbouw gaan werken en degenen die al "jonge landbouwers" zijn.		1958	Europees										
Agfuse	AgFuse is een gratis platform voor boeren en landbouwprofessionals om contact te leggen, informatie te delen en waardevolle verenigingen te vormen.	?	2005	Wereldwijd (maar lijkt Amerikaans platform)	5480	Agrarische professionals	Niet duidelijk	Binnen		Soort sociale media app/website voor boeren	Contact leggen met andere boeren over de hele wereld, delen van informatie, en het opzetten van verenigingen.	Afgestemd op elke individuele gebruiker, gebaseerd op locatie en landbouw interesses. Is gericht op competitieve voordelen voor de boeren.	Nog redelijk klein, waarschijnlijk een grote groep is Amerikaans	?
Farmers business network	Farmers Business Network is toegewijd aan het helpen van familieboeren om het winstpotentieel van hun boerderij te maximaliseren met een data- en technologie-enabled direct-to-farm commerce, community en duurzaamheidsplatform dat waarde en gemak herdefiniert.	Lijkt profit (ook verkoop op website)	2014	Amerika, Canada, Australië	25000	Boeren	Niet duidelijk	Binnen	?	Soort data platform	Het democratiseren van informatie, delen van onpartijdige/objectieve (?) analyses en het creëren van concurrentie voor boerenbedrijven	Inzicht krijgen in effectieve landbouwstrategieën (zaden en agronomie), ook over landsgrenzen heen door het delen van precisielandbouw gegevens.	Vrijgeven van je bedrijfsdata	-

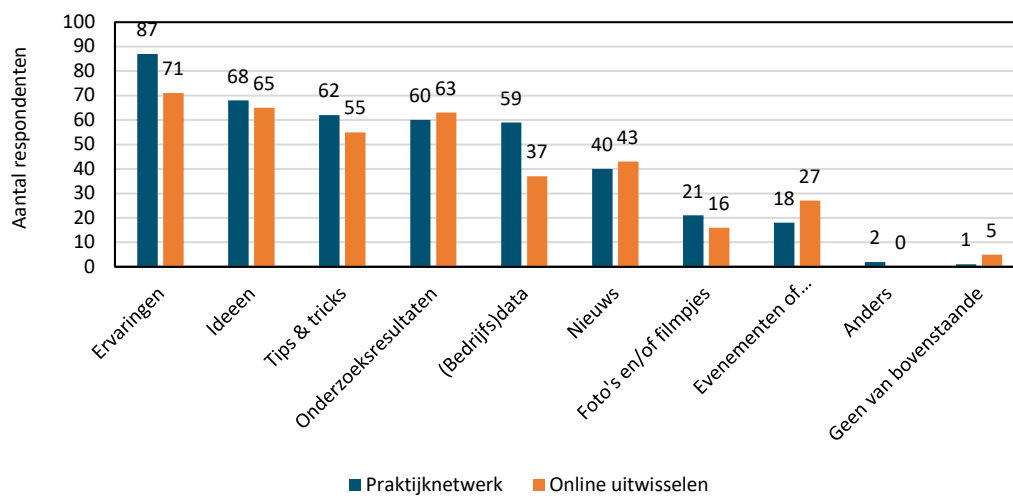
Algemeen Website	Toegankelijkheid				Andere kenmerken			Link	Overige opmerkingen
Naam	Vrije toegang?	Kan iedereen deelnemen (wanneer hij/zij account aanmaakt als dit nodig is)?	Website en/of app	Regels deelname (?)	Aangesloten bij (praktijk) netwerk	Gekoppeld aan kennisbank en/of diverse kennisartikelen	Ordering (bijv. Per thema)		
Prikkebord	Ja	Ja	Website	?	Nee	Nee	Nee	https://www.prikkebord.nl/forum/	
"	Ja	Ja	Website	?	Nee	Nee	Nee	https://www.prikkebord.nl/agenda/	Weinig gebruikt
"	Ja	Ja	Website	?	?	Nee	Ja (maar één thema)	https://www.prikkebord.nl/fosfaatrechten/	
Boeren.nu	Ja	Ja	Website	?	Nee	Nee	Nee	www.boeren.nu	Heel vergelijkbaar met prikkebord
Innocentive	Niet alle vraagstukken zijn open als je niet ingelogd bent.	Ja	Website	Ja	?	Nee	Ja	https://www.innocentive.com/	Bedrijven leggen geld in voor de op te lossen vraagstukken
Joindata	Nee	Ja	Website	Ja	samenwerking van Agrifirm, CRV, EDI-Circle, FrieslandCampina, Rabo Frontier Ventures en LTO Nederland, Cosun, Avebe	Nee	?	https://join-data.nl/over-joindata/	
Koeien	Nee	Ja	Website	Ja, voor type berichten/reacties	Nee	Nee	Nee	https://www.facebook.com/groups/92419366875	
Kennisplatform integratie & samenleving	Ja	Ja	Website	?	?	Ja	Ja	https://www.kis.nl/ https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/illustraties/vraag-integratie-diversiteit.pdf	
Kennisnetwerk informatie en archief	Ja	Ja	Website	?	?	Ja	Ja	https://kia.pleio.nl/	Lijkt op een soort besloten facebook
Biodiversiteit	Ja, voor openbare berichten	Ja	Website	?	?	Ja	?	http://www.biodiversiteit.nl/forum/	
Rabobank global farmers	Nee	Ja, wanneer klant bij Rabobank	Website en app	?	?	Ja	Ja	https://www.globalfarmers.com/publiccontent/about-us	Mogelijkheid om elkaar te bezoeken (gebeurt dit ook?)
Organic farm knowledge	Wel tot website, niet tot intranet	Ja, d.m.v. mail	Website	?	?	Ja	Ja	https://organic-farmknowledge.org/	
Knowledge platform security & rule of law	Nee, alleen met inloggen	Ja	Website	?	Lijkt ook een praktijknetwerk te zijn	Ja	?	https://www.kpsri.org/	
Opt-In	Ja	Met inloggen	Website	?	?	Beperkt	Ja	https://www.opt-in.ie/	
Kennisplatform Flora, Fauna en Biodiversiteit	Ja, na lid worden van de groep	Ja	Website en app (Linked-In)	Ja, een paar	?	Deels, ze noemen doorgang van gegevens naar waarnemingen.be/nl	Nee	https://www.facebook.com/groups/126494641303550	
Biodiversity professionals	Ja, na lid worden van de groep	Ja	Website en app (Linked-In)	Ja, een paar	?	?	Nee	https://www.linkedin.com/groups/3667510/	
Biodiversity in a rapidly changing world	Ja, na lid worden van de groep	Waarschijnlijk wel	Website en app (Linked-In)	Niet genoemd	NCSE conferentie groep?	Waarschijnlijk niet	?	https://www.linkedin.com/groups/829797/	
National Biodiversity Network	Ja, na lid worden van de groep	Ja	Website en app (Linked-In)	Niet genoemd	?	?	?	https://www.linkedin.com/groups/148939/	
CEJA								https://www.nfonline.com/sectors/next-generation/	
Agfuse	Ja	Ja	Website en app	?	-	-	?	https://agfuse.com/	
	Wel tot website, niet tot platform	Waarschijnlijk op voorwaarde dat je data deelt	Website en app	?	-	Ja, eigen kennisbank: https://faq.fbn.com/s/topic/0TO0Z000000kHXWWA2/general	?	https://www.fbn.com/about	

Bijlage 3 Survey resultaten

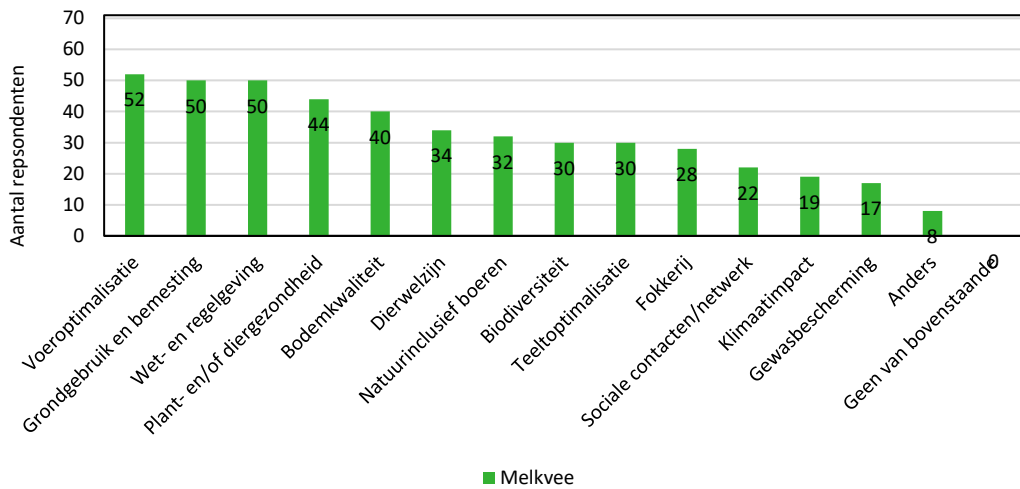
Algemene vragen

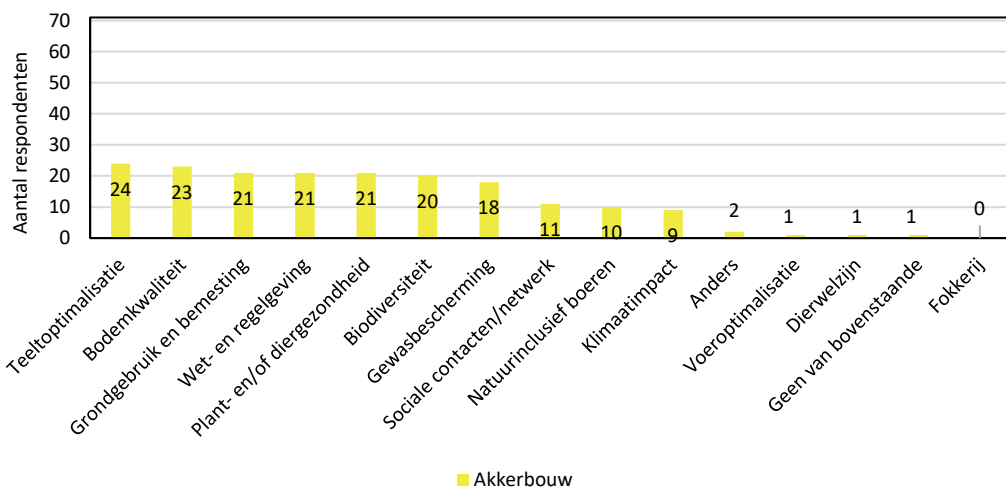
Figuur B3.1 Opleidingsniveau

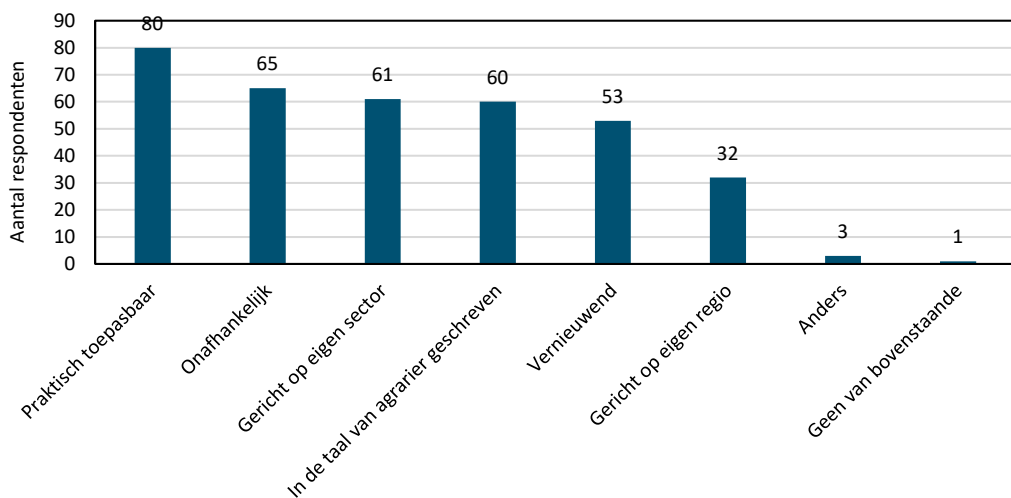
Figuur B3.2 Wat voor soort kennis of informatie zou jij willen uitwisselen?

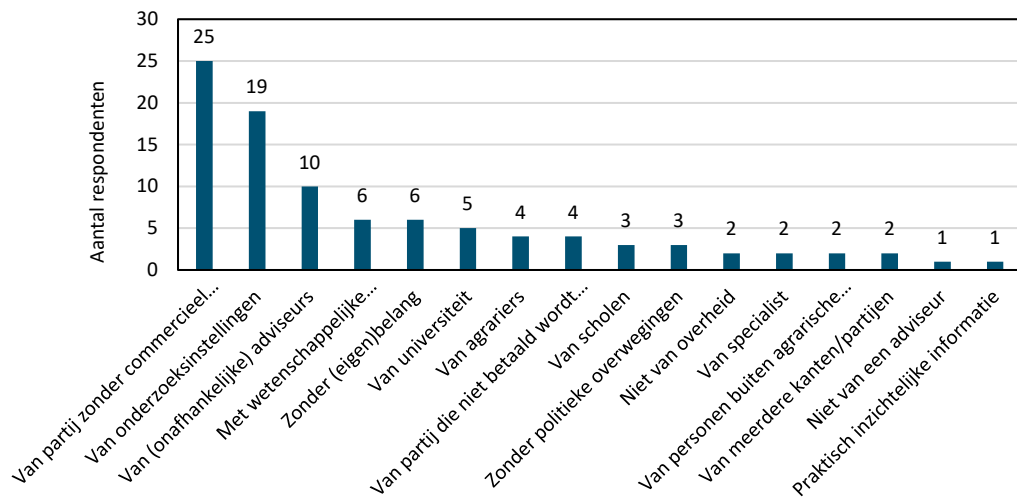
Figuur B3.3 Op wat voor thema's zou je in een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk willen uitwisselen? (melkvee)

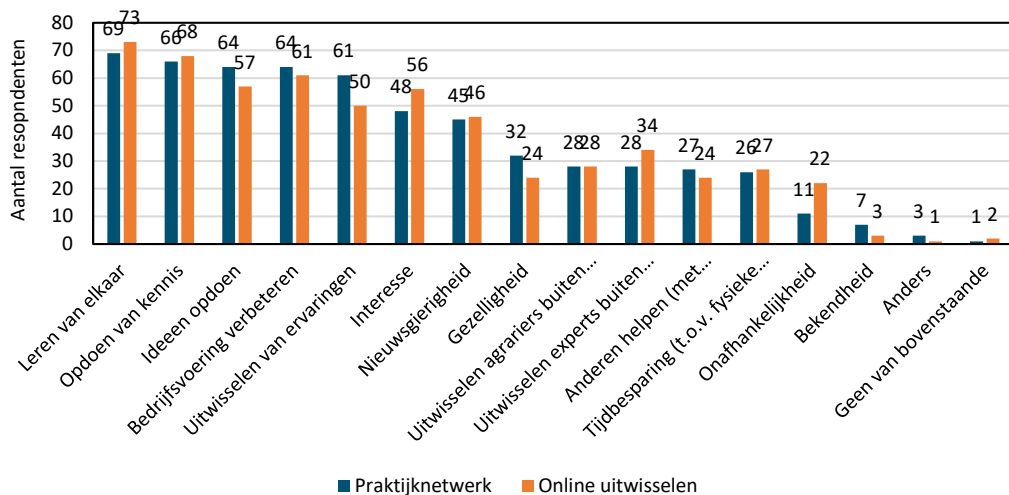
Figuur B3.4 Op wat voor thema's zou je in een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk willen uitwisselen? (akkerbouw)

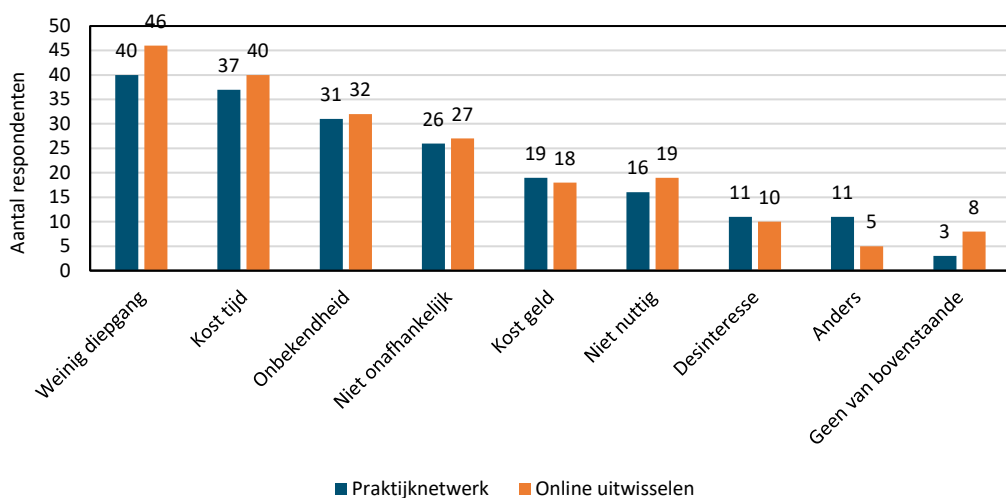
Figuur B3.5 Waar moet uitgewisselde kennis of informatie aan voldoen?

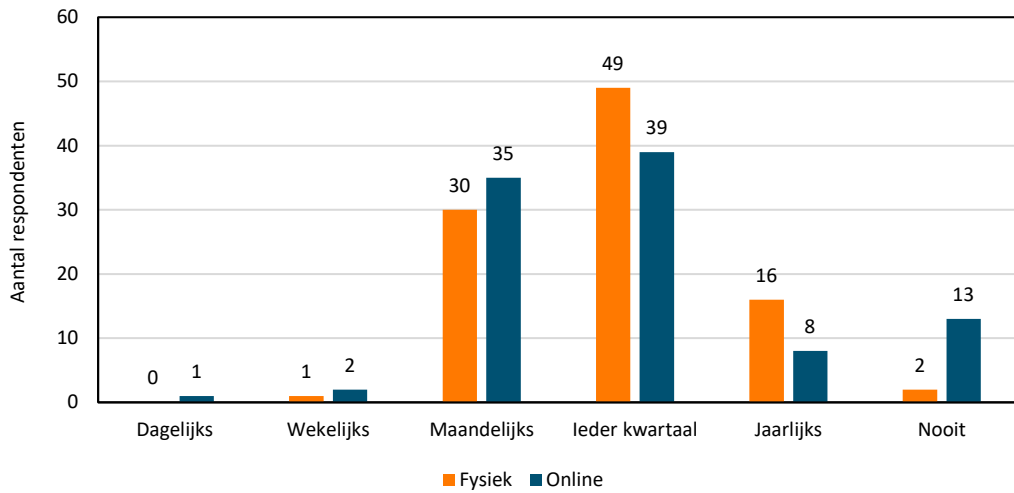
Figuur B3.6 Wanneer vind jij dat informatie onafhankelijk is?

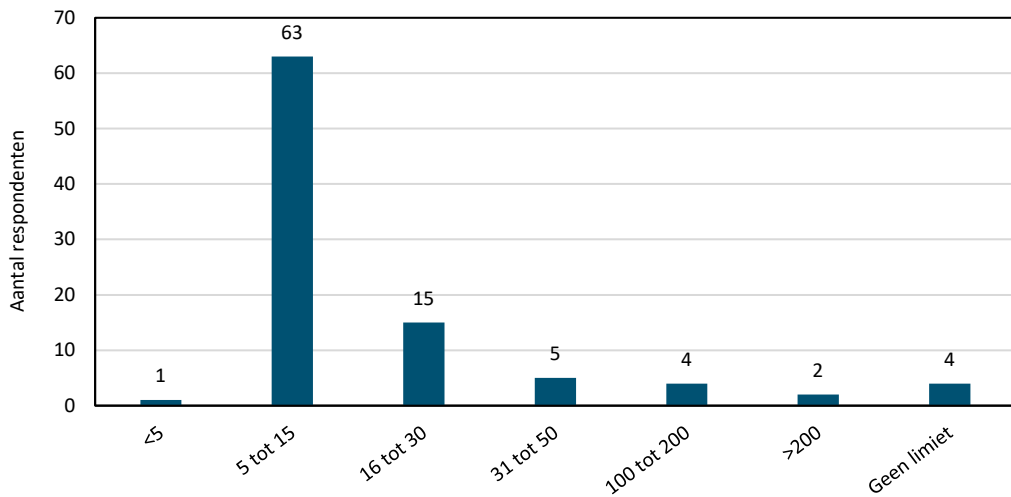
Figuur B3.7 Redenen om aan te sluiten bij een praktijknetwerk en redenen voor deelname aan online uitwisseling

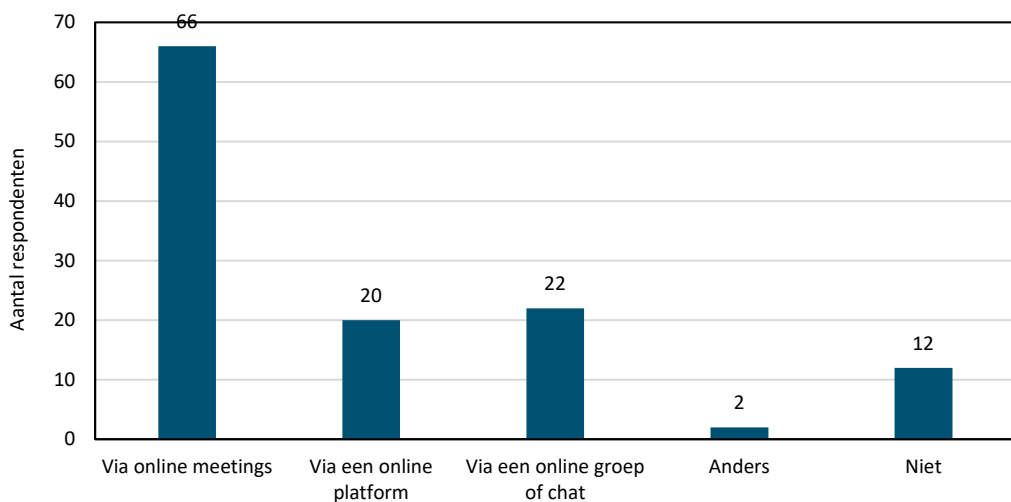
Figuur B3.8 Barrières om aan te sluiten bij een praktijknetwerk en barrières voor deelname aan online uitwisseling

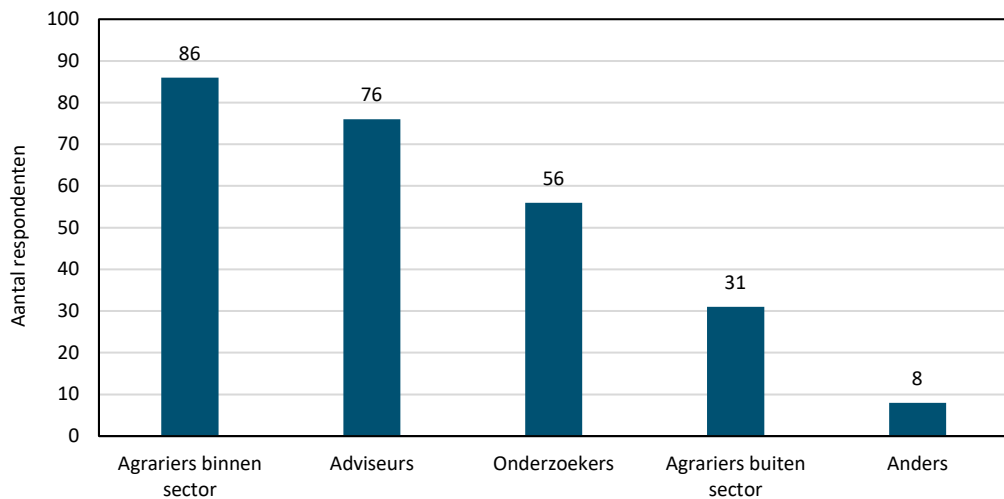
Figuur B3.9 Hoe vaak zou jij online en fysiek bij elkaar willen komen in een online praktijknetwerk?

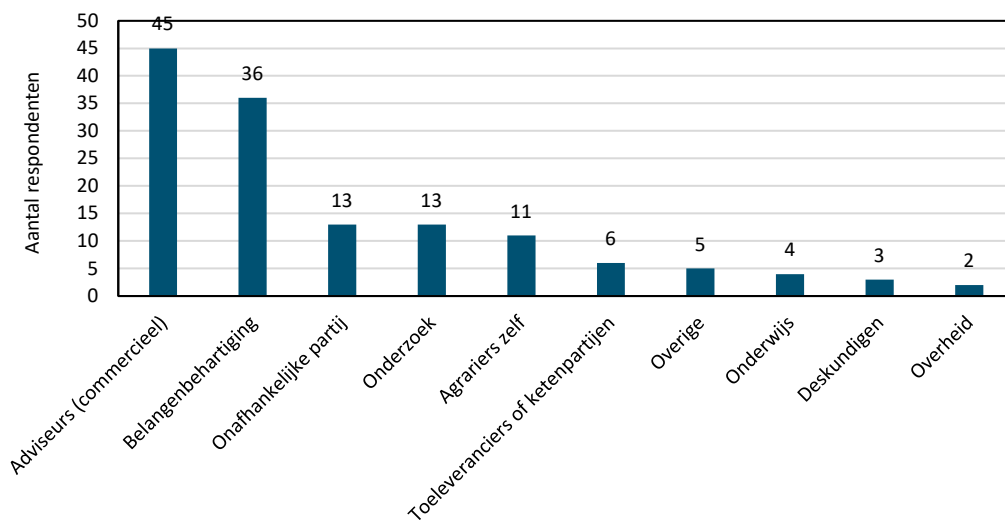
Figuur B3.10 Uit hoeveel personen moet een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk bestaan?

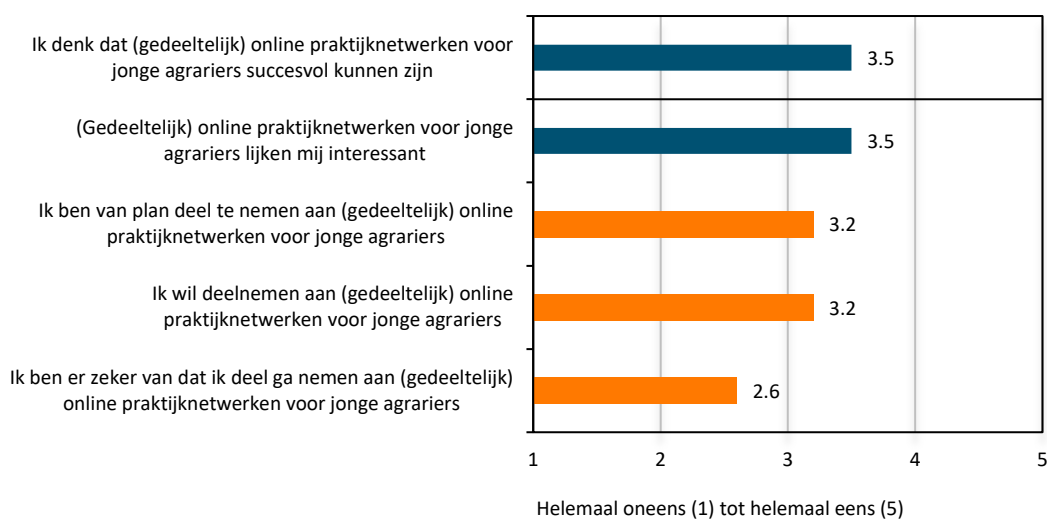
Figuur B3.11 Hoe zou je het liefst online bij elkaar komen in een (gedeeltelijk) online praktijknetwerk?

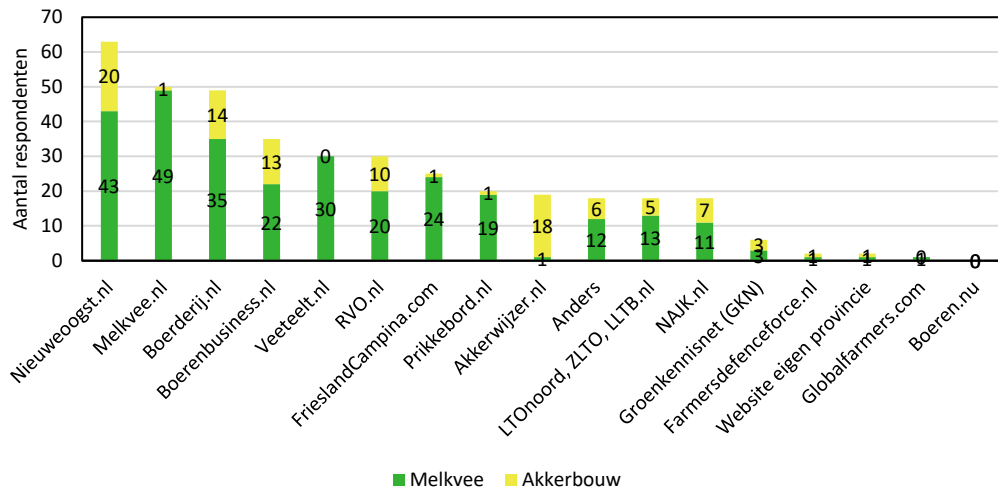
Figuur B3.12 Met wie zou jij in een praktijknetwerk graag kennis of informatie uitwisselen?

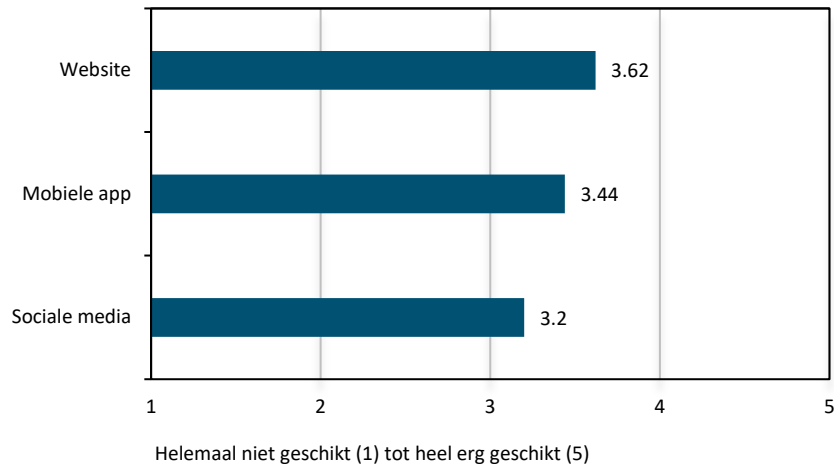
Figuur B3.13 Wie zou dit (gedeeltelijk) online praktijknetwerk moeten opzetten?

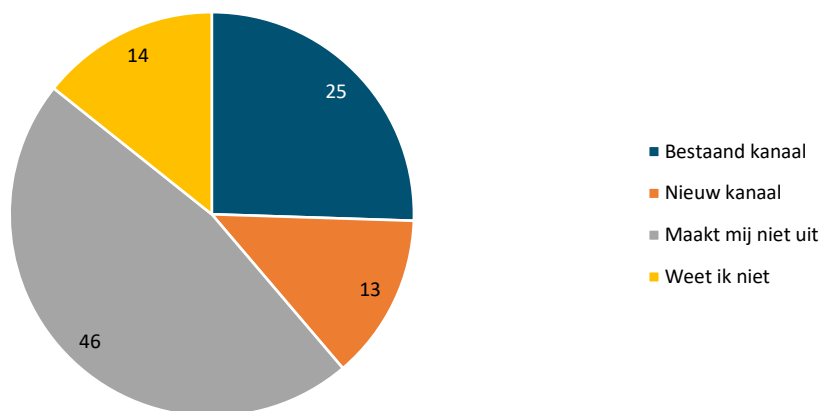
Figuur B3.14 Interesse voor en deelname aan (gedeeltelijk) online praktijknetwerken

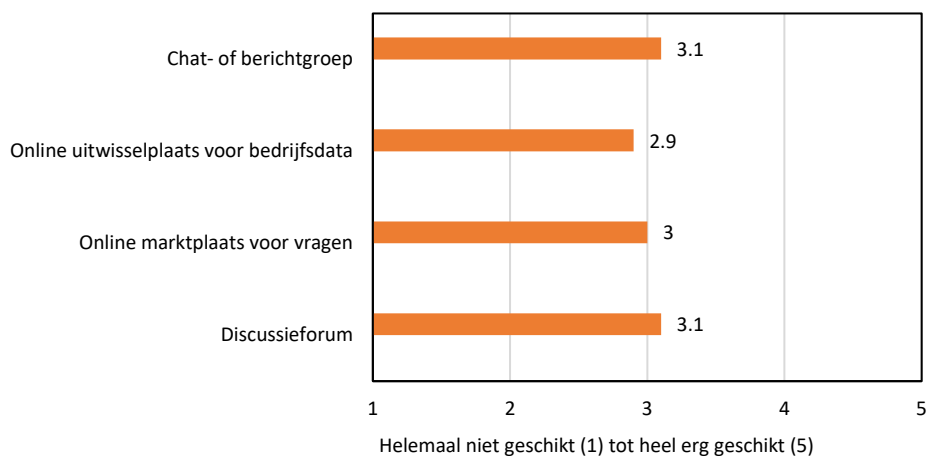
Figuur B3.15 Welke websites of online platforms bezoek je het vaakst? Kies maximaal 5 antwoorden

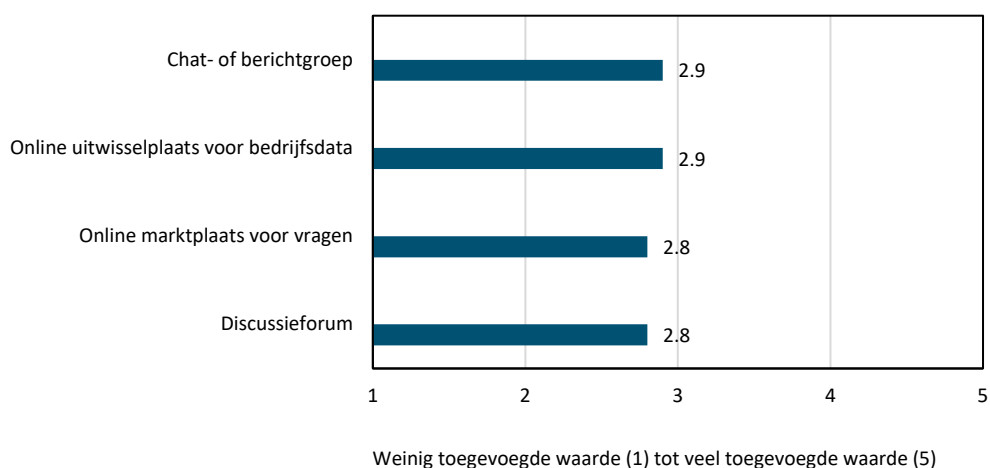
Figuur B3.16 In hoeverre zijn onderstaande online media geschikt om kennis en informatie uit te wisselen?

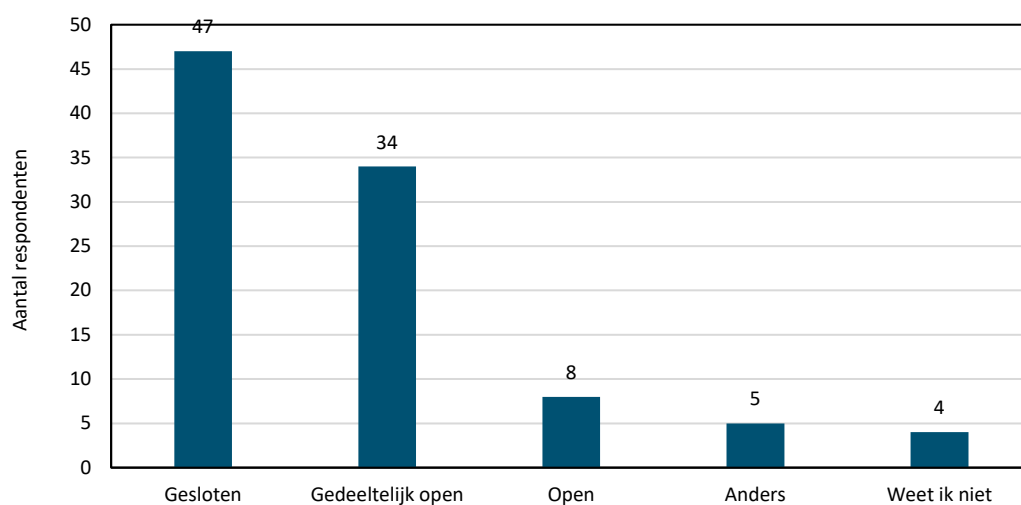
Figuur B3.17 Moet deze online uitwisseling plaatsvinden via een bestaand of nieuw kanaal?

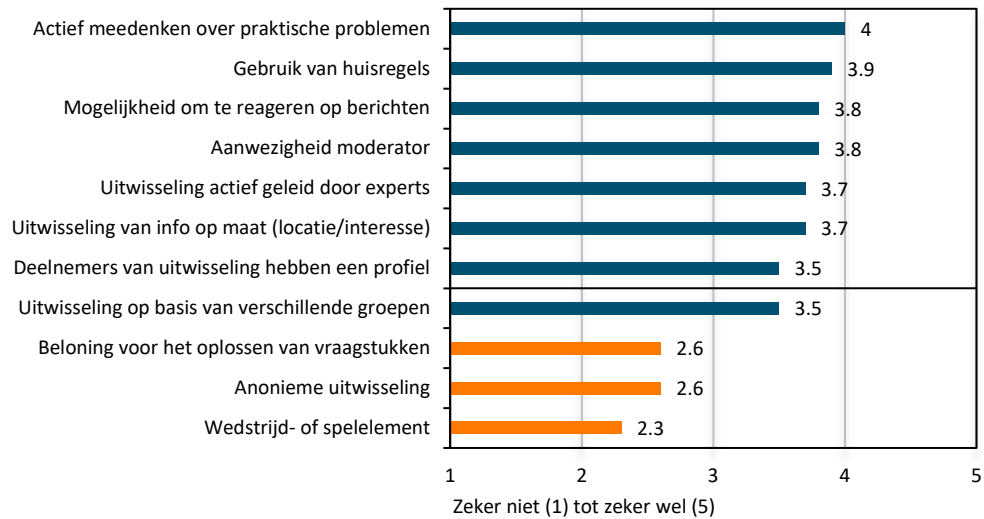
Figuur B3.18 Welke manieren van online uitwisselen zijn geschikt voor het uitwisselen van kennis en informatie?

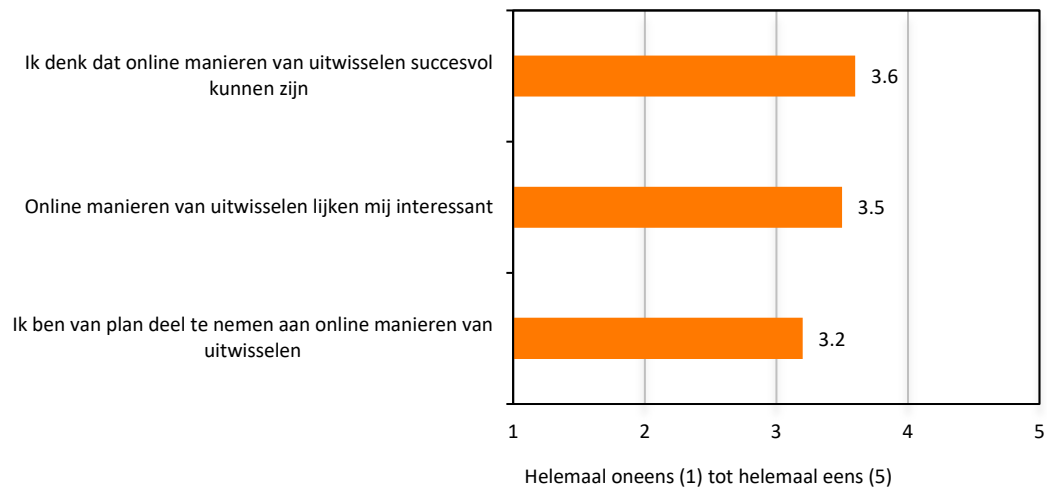
Figuur B3.19 Welke manieren van online uitwisselen hebben toegevoegde waarde naast de mogelijkheden die er al zijn?

Figuur B3.20 Hoe open of gesloten moet de online uitwisseling volgens jou zijn?

Figuur B3.21 In hoeverre kunnen onderstaande factoren online uitwisselen interessant maken?

Figuur B3.22 Interesse en deelname online uitwisseling

Wageningen Economic Research
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E communications.ssg@wur.nl
wur.nl/economic-research

RAPPORT 2022-041

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.800 medewerkers (6.000 fte) en 12.900 studenten behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

Wageningen Economic Research
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E communications.ssg@wur.nl
wur.nl/economic-research

Rapport 2022-041
ISBN 978-94-6447-198-4

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.800 medewerkers (6.000 fte) en 12.900 studenten behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

